

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSADİ GELİŞME VE ULUSLARARASI
İKTİSAT ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE’NİN SERBEST TİCARET
ANLAŞMALARI, GÜNEY KORE ÖRNEĞİ VE DIŞ
TİCARETE ETKİLERİ

YASEMİN YAVUZ
2501150267

TEZ DANIŞMANI
DOÇ.DR. EMİNE TAHSİN

(DÜZELTİLMİŞ TEZ)

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : YASEMİN YAVUZ Numarası : 2501150267
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : İKTİSADİ GELİŞME VE ULUSLARARASI Danışmanı : DOÇ. DR. EMİNE TAHSİN
Tez Savunma Tarihi : 29.11.2019 Saati : 10.00
Tez Başlığı : TÜRKİYE'NİN SERBEST TİCARET ANLAŞMALARİ, GÜNEY KORE ÖRNEĞİ VE DIŞ TİCARETE ETKİLERİ.

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. DÜNDAR MURAT DEMİRÖZ		Kabul
2- DOÇ. DR. EMİNE TAHSİN		Kabul
3- DR. ÖĞR. ÜYESİ TOLGA AKSOY		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. BARIŞ KABLAMACI		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ ÖZGE KAMA		

DÜZELTMELER

Tezin ‘‘dış ticaret teorileri’’ başlığı altındaki alt başlığa ‘‘monopolcü rekabet teorisi’’ ve ‘‘rekabetçi üstünlükler teorisi’’ alt başlıkları eklenerek konu kapsamı genişletilmiştir. ‘‘RXA (görelî ihracat üstünlüğü) endeksi değeri’’ başlığı altındaki ‘‘Türkiye’nin Güney Kore ile yapmış olduğu dış ticarete RXA endeksi değeri’’ tablosundaki her değeri formüle göre tekrar hesaplanarak düzeltilmiştir.

ÖZ

YASEMİN YAVUZ

TÜRKİYE’NİN SERBEST TİCARET ANLAŞMALARI, GÜNEY KORE ÖRNEĞİ VE DIŞ TİCARETE ETKİLERİ

Türkiye, ihracata yönelik sanayileşme politikasını uygulamaya başladığı tarihten itibaren pek çok ülke ile etkin dış ticaret ilişkilerinde bulunmuştur.

Dış ticaretin faydalarını arttırmak, ülkenin mal ticaretini en verimli hale getirmek için ekonomik entegrasyonlara dâhil olmuştur. Bu ekonomik entegrasyonların en çok tercih edilen türlerinden olan serbest ticaret anlaşmaları, günümüz Türkiye ekonomisi ve gelecek dinamikler için önemli bir rol oynamaktadır.

Dış ticareti en etkin hale getirmek, iç piyasa rekabetini arttırmak, maliyetleri düşürmek, yeni pazarlara ulaşmak ve kaynak verimliliğini sağlamak amacıyla ülkeler serbest ticaret anlaşmaları imzalamaktadırlar.

Geçmişte ülkeler, taşımacılık maliyetlerini minimuma indirmek ve kültürel yakınlık gibi sebeplerle coğrafi konumuna en yakın ülkelerle ekonomik entegrasyon sağlamaktaydı. Fakat günümüz değişen dengeleriyle artık dünyanın uç kesiminde yer alan bir ülkeyle de serbest ticaret anlaşmaları imzalanmaktadır. Yakın konumda bulunan serbest ticaret anlaşmaları sağlayan pek çok ülkeye nazaran da verimli sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Bunun en belirgin örneği ise bu çalışmada da incelenecek olan Türkiye ve Güney Kore serbest ticaret anlaşmasıdır.

Bu çalışma Türkiye’nin Avrupa Birliği ile birlikte girdiği Gümrük Birliği sürecinin bir sonucu olarak yürürlüğe giren serbest ticaret anlaşmalarından biri olan Güney Kore-Türkiye serbest ticaret anlaşması ile ilgilidir. Bu kapsamda ‘Serbest ticaret’ kavramı açıklanacak olup, Türkiye’nin imzalamış olduğu serbest ticaret anlaşmaların gelişimi ve sonuçları ele alınacaktır. Bu çerçevede Türkiye ve Güney Kore arasında yapılan serbest ticaret anlaşmasının nedenleri, gelişimi ve serbest ticaret anlaşmalarından elde edilen olumlu, olumsuz sonuçları

değerlendirilecektir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise iki ülke arasında gerçekleşen serbest ticaret anlaşmalarının etkilerini analiz etmek amacı ile RCA(Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler), RXA(Görelî İhracat Üstünlüğü) ve endüstri içi ticaret verileri değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Serbest Ticaret, Türkiye, Ekonomi, Dış Ticaret, Anlaşma

ABSTRACT

YASEMİN YAVUZ

TURKEY'S FREE TRADE AGREEMENTS, SOUTH KOREA MODEL AND FOREIGN TRADE EFFECTS

Turkey has been in contact active trade relation with many countries from beginning of applying export oriented industrialization.

Turkey has involved in economic integration in order to increase the benefits of foreign trade and optimize the country's trade in goods. Free trade agreements, one of the most independents form of the economic integration, play important role of the future dynamics and today`s Turkey economy.

Countries sign free trade agreements in order to make international trade most efficient, increase domestic market competition, reduce costs, reach new markets and ensure resource efficiency.

In the past, counties provided the integration to minimize transport costs with closest countries. However, with the changing balances of today, free trade agreements are signed with a country in the far end of the world. It has been observed that productive results have been obtained compared to the countries whose geographical location is close. The most obvious example, which is to be examined in this study is Turkey-South Korea free trade agreement.

This study is concerned with free trade agreement that has entered into force between Turkey and South Korea as a consequences of accelerated number of free trade agreements after Turkey`s entry to custom union with European Union. In this context, the concept of 'free trade' will be explained, the development and results of free trade agreements of Turkey would be analyzed.

In the third part of the study, RCA (Revealed Comparative Advantages), RXA (Relative Export Advantage) and intra-industry trade data will be evaluated in order to analyze the effects of Free trade agreement between two countries.

Keywords: Free Trade, Turkey, Economy, Foreign Trade, Agreement

ÖNSÖZ

Günümüzde ülkeler ekonomilerini geliştirmek, maliyetlerini minimum seviyeye indirmek, iç piyasada rekabeti arttırmak için diğer ülkelerle dış ticaret gerçekleştirmektedirler. Dış ticareti daha etkin hale getirmek için ülkeler birbirleriyle serbest ticaret anlaşması imzalamaktadırlar. Bu çalışmada, dış ticaret kavramı açıklanarak, ülkelerin dış ticaret yapma nedenleri incelenmiştir. Türkiye'nin geçmişten günümüze diğer ülkelerle gerçekleştirmiş olduğu serbest ticaret uygulamaları ele alınmıştır.

Güney Kore 1950'li yıllardan itibaren ekonomisini hızla geliştirmiş bir ülkedir. Bu çalışmada Türkiye'nin Güney Kore ile imzalamış olduğu serbest ticaret anlaşması ele alınarak, Güney Kore'nin Türkiye'de yapmış olduğu doğrudan yabancı yatırımları ve her iki ülke için ticarete konu olan ürünler incelenmiştir. RCA, RXA ve endüstri içi ticaret verileri yıllar bazında hesaplanarak dış ticarete konu olan ürünlerde her iki ülkenin ihracatta ve ithalatta sağlamış oldukları avantajlar ele alınmıştır. Bu çerçevede ülkeler için dış ticaretin ve ekonomik entegrasyonların bir türü olan serbest ticaret anlaşmalarının öneminin vurgulanması amaçlanmıştır.

Tezimin oluşturulma süreci boyunca desteğini esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Emine Tahsin'e, sevgisini ve her türlü desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve her zaman yanımda olan anneme, babama ve kardeşime; manevi desteği ve fedakârlığı için değerli eşime teşekkürlerimi sunarım.

İSTANBUL, 2019

YASEMİN YAVUZ

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	ix
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DIŞ TİCARET KAVRAMI, İÇERİĞİ VE GELİŞİMİ

1.1	Dış Ticaret Kavramı	4
1.2	Dış Ticaretin Nedenleri	5
1.3	Dış Ticaretin Tarihçesi	6
1.4	Dış Ticaret Teorileri	8
1.5	Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) Ve Türkiye Uygulamaları.....	12
1.5.1	Serbest Ticaret Anlaşmalarının İncelenmesi.....	12
1.5.2	Serbest Ticaret Anlaşması Teorik Temelleri, İçeriği ve Türleri	12
1.5.3	Serbest Ticaret Anlaşmalarının Nedenleri	15
1.5.4	Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları Yapma Sebepleri	16
1.6	Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşması Yaptığı Ülkeler	19
1.7	Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşması Yaptığı Seçilmiş Ülkeler	21
1.7.1	Türkiye ve EFTA	21
1.7.2	Türkiye ve İsrail	23
1.7.3	Türkiye ve Fas.....	24
1.7.4	Türkiye ve Mısır.....	25

1.7.5	Türkiye ve Malezya.....	27
1.8	Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmalarından Kazanımları.....	28
1.9	Serbest Ticaret Anlaşmalarının Dezavantajları	30

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE - GÜNEY KORE SERBEST TİCARET ANLAŞMASI (STA)

2.1	Türkiye-Güney Kore İlişkileri.....	32
2.2	Güney Kore'nin Türkiye'deki Doğrudan Yabancı Yatırımları	34
	Kaynak: Ticaret Bakanlığı,2019.....	35
2.3	Türkiye'de Güney Kore Yatırımlarının Nedenleri	35
2.4	Güney Kore'nin Türkiye'de Yatırım Yaptığı Sektörler	36
2.4.1	Elektronik.....	36
2.4.2	Otomotiv	36
2.4.3	Madencilik.....	37
2.4.4	Diğer yatırımlar	37
2.5	Türkiye-Güney Kore Ekonomik İş Konseyi (DEİK)	38
2.6	Türkiye- Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşması (STA)	39
2.6.1	Türkiye- Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşmasının Temelleri	40
2.6.2	Türkiye-Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşmasında Tavizler	40
2.6.3	Türkiye ve Güney Kore Dış Ticareti.....	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE-GÜNEY KORE STA'NIN AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER VE ENDÜSTRİ İÇİ TİCARET VERİLERİNİN ANALİZİ

3.1	Veriler ve Yöntem	58
3.1.1	RCA (Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler) Endeksi.....	60
3.1.2	RXA (Görelî İhracat Üstünlüğü) Endeksi.....	61
3.1.3	Endüstri İçi Ticaret.....	62
3.2	Analiz ve Bulgular.....	62
3.2.1	RCA (Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler) Endeksi Değerleri.....	62
3.2.2	RXA (Görelî İhracat Üstünlüğü) Endeksi Değerleri.....	12
3.2.3	Endüstri İçi Ticaret Değerleri	69
SONUÇ.....		72
KAYNAKÇA		75

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1:Ekonomik Entegrasyonlar ve Özellikleri.....	14
Tablo 2:Türkiye'nin STA İmzaladığı Ülkeler.....	19
Tablo 3: STA İmzalanan Ülkelerle Dış Ticaret Oranları(2017)	20
Tablo 4: Türkiye ile EFTA Arasındaki Ticaret Hacmi	22
Tablo 5: Türkiye ile İsrail Arasındaki Ticaret Hacmi	23
Tablo 6: Türkiye ile Fas Arasındaki Ticaret Hacmi	24
Tablo 7: Türkiye ile Mısır Arasındaki Ticaret Hacmi	26
Tablo 8: Türkiye ile Malezya Arasındaki Ticaret Hacmi	27
Tablo 9:STA İmzalanan Ülkelerle Dış Ticaret Oranları(2017)	29
Tablo 10:Yıllar İçerisinde Güney Kore'nin Türkiye'de Yapmış Olduğu Yabancı Yatırımlar(Milyon ABD doları / 2016-2019)	35
Tablo 11:Türkiye- Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşması (STA)	39
Tablo 12:STA'da Türkiye Taviz Tablosu.....	41
Tablo 13:STA'da Güney KoreTablosu.....	41
Tablo 14.Türkiye'nin Güney Kore'ye İhracatında Başlıca Ürün Grupları	45
Tablo 15.Türkiye'nin Güney Kore'den İthalatında Başlıca Ürün Grupları(ABD Doları)	48
Tablo 16: Türkiye ve Güney KoreDış Ticareti Değerleri	52
Tablo 17: Türkiye-Güney Kore-Dünya İhracat ve İthalatı(1).....	54
Tablo 18: Türkiye-Güney Kore-Dünya İhracat ve İthalatı(2).....	56
Tablo 19:Dış Ticaret Sınıflandırılması:Hs Kod	59
Tablo 20: Türkiye'nin Dünya İle Yapmış Olduğu Dış Ticarete RCA Endeksi Değerleri.....	63
Tablo 21:Güney Kore'nin Dünya İle Yapmış Olduğu Dış Ticarete RCA Endeksi Değerleri.....	64
Tablo 22: Türkiye'nin Güney Kore İle Yapmış Olduğu Dış Ticarete RXA Endeksi Değerleri.....	12
Tablo 23:Metaller Endüstrisi için Hesaplanan Endüstri-içi Ticaret Değerleri.....	69

Tablo 24:Ulaşım Araçları Endüstrisi İçin Hesaplanan Endüstri-içi Ticaret Değerleri	69
Tablo 25: Makineler ve Elektrik Endüstrisi İçin Hesaplanan Endüstri-içi Ticaret Değerleri.....	70
Tablo 26:Kimyasal Ürünler Endüstrisi İçin Hesaplanan Endüstri-içi Ticaret Değerleri	70

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1:Türkiye'nin STA İmzaladığı Ülkeler ve İhracat Yüzdelik Payları(2017) ...	21
Grafik 2: Türkiye'nin Güney Kore'ye İhraç Ettiği Başlıca Ürünler	47
Grafik 3: Türkiye'nin Güney Kore'ye İhraç Ettiği Başlıca Ürünler	50
Grafik 4:Türkiye-Güney Kore İhracat ve İthalatı (Milyon ABD Doları)	51
Grafik 5: Türkiye-Güney Kore-Dünya İhracat ve İthalatı(1) (Milyon ABD Doları). 53	
Grafik 6: Türkiye-Güney Kore-Dünya İhracat ve İthalatı(2) (Milyon ABD Doları). 55	

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
DYY	: Doğrudan Yabancı Yatırımlar
EE	: Ekonomik Entegrasyon
EFTA	: Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi
EİT	: Endüstri İçi Ticaret
GATT	: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
GİB	: Gelir İdaresi Başkanlığı
GTİP	: Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu
İGMD	: İstanbul Gümrük Müşavirleri Derneği
MFN	: En Çok Kayırılan Ülke
M.Ö	: Milat'tan Önce
NAFTA	: Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi
NATO	: Kuzey Atlantik Paktı Teşkilatı
OKK	: Ortak Karar Konseyi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
RCA	: Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler
RXA	: Göreli İhracat Üstünlüğü

STA : Serbest Ticaret Anlaşması

WITS : Dünya Entegre Ticaret Çözümü

GİRİŞ

Bu çalışmada, serbest ticaret anlaşmalarının(STA) içeriği, Serbest ticaret anlaşmasının(STA) diğer ekonomik entegrasyonlardan(EE) farkı ve genel olarak STA'ların amaçları açıklanacaktır. Bu kapsamda, Türkiye'nin imzalamış olduğu STA'lar incelenecek olup, STA'ların Türkiye dış ticaretindeki yeri analiz edilmeye çalışılacaktır.

1929 buhranından sonra bütün ülkeler iç ekonomilerine yönelmiş, ihracat ve ithalata yeteri kadar önemi göstermemiş ve korumacı politikalar uygulamışlardır. İkinci Dünya Savaşının ortaya çıkmasından sonra ülkeler bozulan ekonomilerini toparlama amaçlı ekonomik politikalar uygulamışlardır. Diğer ekonomilerle ticaret anlaşmaları imzalayıp, üretimin etkinliğini sağlayıp ekonomilerini büyötmeyi hedeflemişlerdir.

Bu sürecin sonuçlarından biri de uluslararası ticareti düzenleyen kuralların tanımlanması ile ilgili olmuş ve Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) imzalanmıştır. Bu anlaşmanın 24. Maddesine¹ uyarınca, ülkeler belirli mallarda belirli tarife indirimleri sağlayacaklarını taahhüt etmişlerdir. Bu süreç ile birlikte mal,hizmet ve sermaye dolaşımı sağlanarak ekonomik entegrasyon süreçleri yeni bir ivme kazanmıştır

1995 yılında GATT'ın kapsamı genişletilerek Dünya Ticaret Örgütü(DTÖ) olarak faaliyet sürmeye devam etmiştir. DTÖ 'ün en önemli maddesi ise En çok kayırılan Ülke maddesidir. Bu madde; DTÖ'ye üye olan her ülkenin bir ülkeye sağladığı avantaj ve tavizleri diğer ülkelere de sağlaması ilkesidir. Fakat istisnai durumlardan biri de serbest ticaret anlaşmalarıdır. Ülkeler isterlerse kendi aralarında belirli kurallar ışığında belirli avantajlar sağlayarak anlaşmalar sağlayabilmektedir.

¹ GATT 24.maddesi uyarınca gümrük birlikleri ve serbest ticaret anlaşmalarının amacı taraf ülkeler arasında ticarete yönelik engellerin zamanla kaldırılması suretiyle kolaylaştırılması ve ticarete engel getirilmemesi olarak belirlenmiştir. Buna göre; birliğin ya da serbest ticaret alanının koruma oranları ve ticari düzenlemeler açısından önceki duruma göre daha koruyucu politikalara yol açmaması gerekmektedir.

Türkiye bu gerçekleşen gelişmelerin gerisinde kalmamak ve diğer ülkeler gibi yıkılan ekonomisini tekrar toparlayabilme amaçlı 1958 yılında kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğuna (AET) bir sene sonra katılım için başvurmuştur. 1963 yılında AET ile imzalanan Ankara Anlaşmasıyla üyelik onaylanmıştır. 1995 yılında Brüksel’de gerçekleştirilen toplantı da 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı’nın (OKK) bir sonucu olarak Türkiye Avrupa Birliği (AB) ile Gümrük Birliği (GB)oluşturmayı onaylamıştır.

Türkiye, AB ile sağladığı GB’nin koşullarından biri olmasından dolayı ve aynı zamanda ülkelerle ticaretinden olumsuz etkilenmemek amacıyla AB’nin serbest ticaret anlaşmaları sağladığı ülkelerle serbest ticaret anlaşması sağlamış ve sağlamaya devam etmektedir.

Türkiye AET’na dahil olduğu tarihten itibaren yakın pazar konumunda Avrupa’ya yüzünü dönmüştür. GB süreci ile birlikte ekonomik ilişkilerdeki gelişmeler hız kazanmıştır. 1991 senesinde EFTA(European Free Trade Association-Avrupa Serbest Ticaret Birliği) ile ilk serbest ticaret anlaşmasını imzalamıştır. Günümüze kadar EFTA dahilinde 20 ülke ile serbest ticaret anlaşmaları mevcuttur.

2013 senesinde Türkiye, diğer STA imzalamış olduğu çoğu ülkeye nazaran uzak bir coğrafyada yer alan Güney Kore ile serbest ticaret anlaşması imzalamıştır. Bu dönemden itibaren son verilere bakıldığında Güney Kore, Türkiye’nin en çok ithalat sağladığı STA ülkelerinden biri olduğu görülmektedir.

Türkiye’nin Güney Kore’ye 1950 senesinde BM kararınca asker yardımının bulunmasından itibaren demokratik ve ekonomik ilişkilerin güçlenmesi için iki ülke arasında birçok sağlanmıştır.

Güney Kore’nin Türkiye’ye elektronik, otomotiv başta olmak üzere pek çok sektörde yatırımlarda bulunmuştur. Türkiye’de sağladığı doğrudan yabancı yatırımlar Türkiye ekonomisinin de iç dinamiğini arttırıcı bir etkiye sahip olduğu öngörülmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde STA kavramının literatürdeki yeri, gelişimi anlatımının yanı sıra Türkiye’nin en çok ikili ticari ilişkide bulunduğu ülkelerle

yapılan STA'lar ve sonuçları özetlenecektir. İkinci bölümde başarılı bir STA örneği olan Güney Kore ele alınacak, geçmişten günümüze ekonomik ilişkiler irdelenerek STA öncesi ve sonrası ekonomik göstergeler, avantajlar ve dezavantajlar açıklanacaktır.

Son bölümde, Türkiye-Güney Kore arasında gerçekleşen STA'ların etkilerini analiz etmek amacı ile RCA(Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler), RXA(Görelî İhracat Üstünlüğü) ve endüstri içi ticaret verileri değerlendirilecektir. Buna göre, Türkiye'nin dünya ile yapmış olduğu dış ticarete karşılaştırılmış üstünlükleri ve Güney Kore'nin dünya ile yapmış olduğu dış ticarete karşılaştırılmış üstünlükleri ve Türkiye'nin Güney Kore ile yapmış olduğu dış ticarete karşılaştırılmış üstünlükleri analiz edilecektir. STA öncesi ve sonrasında hangi ürün gruplarının ticaretinde artış ve azalış sağlandığı tespit edilecektir. Bunlara ek olarak endüstri-içi ticaret değerleri incelenerek STA kapsamında endüstri-içi ve endüstriler arasındaki belirli ürün gruplarında ihracat-ithalat değişimleri incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DIŞ TİCARET KAVRAMI, İÇERİĞİ VE GELİŞİMİ

Bu bölümde, serbest ticaret anlaşmalarının oluşum nedenlerini daha iyi anlayabilmek amacıyla dış ticaret kavramı açıklanacak olup, Dünyada dış ticaretin gelişimi tarihsel boyutta ele alınacaktır.

1.1 Dış Ticaret Kavramı

Ticaret kavramı temel anlamıyla ele alındığında, ekonomiye konu olan herhangi bir mal, ürün ve hizmetin, üretici ve tüketici arasındaki alışveriş ilişkisidir.

Aktaş ve Adıgüzel'e (2017) göre ticaret ilişkisini yurtiçi üretici ve tüketici olarak uluslararası boyuta taşıdığımızda, farklı bir deyişle ülkeler arasında gerçekleştirilen her türlü ürün, mal ve hizmet alışverişi "dış ticaret" olarak tanımlanmaktadır. (Aktaş ve Adıgüzel 2017:4)

Utkulu(2008),dış ticareti geniş ve dar kapsamda iki farklı şekilde tanımlayabileceğimizi belirtmiştir. Bunlardan dar kapsamda olanı iki ülke arasındaki mal, ürün ticareti olarak nitelendirilmektedir. Bu ise görünen ticaret olarak ele alınmaktadır. Geniş kapsamda dış ticaret; hizmet ticaretini de kapsamaktadır. Buna ek olarak geniş kapsamda dış ticaret yatırım gelir ve giderleri de kapsar. Bu ise görünmeyen ticaret olarak adlandırılmaktadır. (Utkulu,2008:2)

Seyidoğlu'na (2007) göre dış ticaret, ülkelerin mal sektöründe farklı ülkelerle yapmış oldukları alışverişleridir. (Seyidoğlu,2007:12)

Uluslararası ticaret ile birlikte ülkeler üretiminde avantajlı oldukları mallarda uzmanlaşmaya başlamaktadırlar. Bu şekilde zaman ve işgücü en etkin şekilde kullanılmaktadır. Ölçek ekonomileri oluşmakta ve belirli mallar üzerinde uzmanlaşma sağlanarak yeni buluşlar meydana gelmektedir. (Tomanbay, 2001:15).

Dış ticaret, ülkeler arasında teknolojiyi transfer etmeye imkân sağlamakta, teknoloji transfer eden ülke tarafından benimsenmekte, AR-GE çalışmalarına hız

verilmekte, ülkenin kaynakları etkin kullanılmaktadır. Bunun sonucunda ise üretimde, büyüme de pozitif etki sağlamaktadır. (Kök ve Nur, 2016:1,2)

Dış ticaret ile birlikte ülke maliyeti yüksek olarak ürettiği bir malı yurtdışında daha ucuza üretme imkânı sağladığı ülkeden temin edebilmektedir, aynı zamanda ülke eğer bir mal üzerinde arz fazlası sağladığıysa bunu yurtdışına satabilmektedir. Böylelikle ülke ekonomisi minimum zarara uğramaktadır. (Utkulu, 2008:5)

1.2 Dış Ticaretin Nedenleri

Ülkeler belli başlı sebeplerden dolayı dış ticaret yapmaktadırlar. Bunların makro düzeyde etkileri üretim şartlarında çeşitlilik, azalan maliyetler ve zevklerin farklılığı olarak sıralanabilir. Mikro düzeydeki etkileri ise rekabetçi iç piyasa yapısı oluşturma, ölçek ekonomisi sağlanması olarak sıralanmaktadır.(Parasız,2003:499)

Bir ülkenin dış ticaret yapmasındaki makro düzeydeki nedenler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

i.Üretim Şartlarında Çeşitlilik

Ülkeler farklı ürünleri üretme açısından avantaj sahibi olabilmektedirler. Üretimi bol sağlanan ürünler üzerinde uzmanlaşma sağlanacaktır. (Parasız,2003:499) Bir ülke bir mal nezdinde değerlendirildiğinde kıt kaynaklara sahipse o malın üretimi için ekstra maliyete katlanmak durumundadır. Hâlbuki kaynakları bol bir ülkeden bu ihracatı sağladığı varsayıldığında fırsat maliyeti azalacaktır (Utkulu, 2008:4)

ii.Azalan Maliyetler

Dış ticaretin en önemli sebeplerinden biri de maliyetleri azaltma etkisidir. Büyük çapta yapılan üretimle birlikte, üretim faktörlerine birim başına yapılan ödemeler azaldıkça maliyetler düşmektedir.

iii.Zevklerin farklılığı

Dış ticaretin üçüncü en önemli sebebi ise ülkelerde mevcut zevklerin farklılığıdır. İki ülke ele alındığında bir ülkenin bireyleri, kendi üretiminde az paya

sahip fakat diğerk ÷lkedeki üretimi fazla olan bir malı tercih ederse bu yönde ÷lkeler arasında ticaret sağlanır. (Parasız,2003:499)

Bir ÷lkenin dış ticaret yapmasındaki mikro düzeydeki nedenler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

iv.Rekabetçi iç piyasa yapısı oluşturma

Rekabet; mevcut piyasada faaliyet gösteren küçük ve büyük çaplı firmaların kendi ürünlerinin talebini korumak ve arttırmak için uğraş verdikleri süreçtir. (Pass C.ve Lowes B.1994 s.129 aktaran Gültekin 2011:32).

Bir ÷lkenin dış ticareti, iç ticaretinin bir dinamiğidir (Gültekin, 2007:273) Bir ÷lkede monopol yapıdaki bir üretici varsayılırsa, burada üreticinin belirlediği monopol fiyat ortaya çıkacaktır. Bu tüketici açısından dezavantaj oluşturmaktadır. Fakat dış ticaret ile birlikte fiyat belirleyici unsur ortadan kalktığından piyasanın belirlediği fiyat ortaya çıkacaktır. Böylelikle dış ticaret piyasa için etkin ve iç dinamiği arttıran bir unsur olacaktır. (Parasız,2003:500)

v.Ölçek ekonomisi sağlanması

Bir ÷lke herhangi bir mal üretiminde avantajlı konumda olabilir Fakat bunu iç piyasa talebi desteklemeyebilir Bu durumda dış ticaret sağlayıp o malın üretimi sağlandığında ÷lke için pozitif etki sağlanır.

1.3 Dış Ticaretin Tarihçesi

Ticaretin rastlanılan ilk izlerine, M.Ö 1960 yıllarında Mezopotamya bulunan Asurlular tarafından Anadolu'ya sağlanan ticaret faaliyetlerinde rastlanmaktadır. Anadolu'da o dönemde yerleşik bulunan Hattiler ile ticaret ilişkileri kurulmuştur. Hattiler ve Asurlular arasında sağlanan bu ticaret Anadolu'ya yazıyı getirmiştir. Anadolu için tarih dönemi bu süreç ile başlamaktadır. Ticaret ise altın, gümüş gibi değerli madenlerin yanında elbise için kumaşlar, keçi kılı, kalay gibi ürünler ile sağlanmaktaydı. (Kıvılcım,2013:221)

İpek ve baharat yolu ile birlikte doğudaki ülkeler batıdaki ülkelere altın, ipek gibi kıymetli malların yanı sıra porselen, baharat gibi mallarını göndererek ticaret sağlamışlardır. Bununla birlikte İspanya ve Portekiz önderliğinde coğrafi keşifler sağlanmıştır. 15. ve 16. yüzyıllarda sağlanan bu keşiflerle birlikte sömürgecilik faaliyetleri başlamıştır. Keşiflerle birlikte ülkeler gittikleri yerlerin hammaddelerini kullanmış ve yerli halk ile de ticaret faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir.

18. yy.' da sanayi devrimi ortaya çıkmasıyla birlikte üretimde makineleşme sağlanmıştır. Makineleşme ile birlikte daha hızlı ve düşük maliyetle üretim sağlanmaya başlanmasıyla ülkeler hammadde arayışlarına girmişlerdir. Bununla birlikte sömürgecilik faaliyetleri daha fazla hız kazanmıştır. Ülkeler içerisinde zaman içerisinde çıkarların çatışması, bloklaşmalara sebep olan sömürgecilik yarışı 1. Dünya savaşının patlak vermesine sebep olmuştur. (Balcı ve Göcen,2017,10-11)

1. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkeler dış ticaret için birtakım girişimlerde bulunmuş. Fakat 1929 Büyük Buhran ile birlikte ABD ve Avrupa ekonomileri büyük bir sarsıntıya uğramıştır. 1929 yılında Dünya Ekonomik Krizi ile ortaya çıkan sorunlarda özellikle sanayileşmiş ülkelerde serbest ticaret politikalarından uzaklaşarak korumacı ekonomi politikaları uygulanmıştır (Karaca, 2003: 84). İkinci Dünya Savaşı sonrası dünya ticaretini serbestleştirmek misyonuyla başlatılmış olan girişimler ön plana çıkmış ve savaşta yok olan ekonomilerin tashih edilmesine hız kazandırmak, uluslararası ekonomik ve mali yapıyı düzenlemek için, daha savaş devam ederken ülkeler dünya ticaretinin serbestleştirilmesi doğrultusundaki çalışmalarını da hızlandırarak belirli mallar üzerinde tarife indirimlerinde bulunmak için birbirleriyle mutabakata varmışlardır. Bu bağlamda ortaya çıkan çabalar sonucu 30 Ekim 1947'de Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) imzalanmıştır. Bu tarihten sonra karşılıklı ticari ve iktisadi mevzudaki bağların kuvvetlendirilmesi, üye ülkelerin refah düzeylerinin artırılması, tam istihdamın gerçekleştirilmesi, dünyadaki üretim kaynaklarının daha işlevsel boyutta değerlendirilmesi gibi birçok maksadın haricinde, anlaşmada değinilmemiş olan ana düşünce de ise; uluslararası rekabet sistemini sağlayabilmek için üye ülkeleri, korumacı anlayıştan çekip alarak uluslararası ticareti serbestleştirme, yani dış ticarete liberalizmi özendirme gayesi belirtilmiştir. (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2018:3-7) (Dışişleri Bakanlığı, 2019)

Bu süreçte, başta gümrük tarife oranlarındaki indirimler dâhil dış ticareti kısıtlayıcı kısıtlamaları yok etmek ve çok taraflı yatırım anlaşması olan Uruguay Müzakereleri doğrultusunda 30 Ekim 1947 tarihinde 23 üye ülke ile kuruluşu gerçekleşmiş olan GATT, 1995 yılından itibaren yerini Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'ne bırakmıştır (Şanlı, 2004: 161-163). DTÖ ile birlikte GATT kavramı genişletilerek yatırım ticareti, hizmet ticareti ile fikri ve sınai mülkiyet hakları da dahil edilmiştir. (Dışişleri Bakanlığı, 2019)

1980'li yıllar sonrasında çok uluslu şirketlerin sayılarındaki artış, rekabet ortamının kızışmasıyla birlikte, aynı zamanda teknolojik gelişmelerle birlikte dış ticaret hacmi büyük bir ivme kazanmıştır.

1990'lı yıllardan itibaren uluslararası kuruluşların yanı sıra NAFTA(North American Free Trade Agreement-Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi), EFTA gibi serbest ticaret anlaşmaları sağlanarak ülkeler arasında tarife kısıtlamaları kaldırılmış ve ticaret önem kazanmıştır. (Balcı ve Göcen.2017)

Günümüzde ise teknolojinin öneminin artmasıyla teknoloji transferleri, teknoloji yatırımları ve AR-GE çalışmaları ülkeler arasındaki ticaret ilişkilerini güçlendirmiştir.

1.4 Dış Ticaret Teorileri

Dış ticaret üzerine tarih boyunca pek çok teori geliştirilmiştir. Belli teoriler belirli bir malın üzerinde ‘‘uzmanlaşma’’ kavramı üzerinde dururken bazı teoriler ise ‘‘nitelikli işgücü’’ kavramı üzerinde durmuştur.

i.Merkantilizm: Batılı ülkelerde 1450 ve 1750 tarihleri arasında Merkantilizm düşüncesi hakimdi. Düşünceye göre ülkenin zenginliği, sahip olduğu maden yatakları ve hazinesiydi. Bu dönemde Batı Avrupa’da ihracata önem verilmesine karşılık ithalat içinse katı engeller mevcuttu.18. yy’ın sonlarında Sanayi Devrimi ile birlikte farklı pazar arayışlarına girildi.(Oktay,2005:45)

ii.*Mutlak Üstünlük:* Adam Smith 1776 yılında ‘‘Milletlerin Zenginliği’’ çalışması ile birlikte Merkantilizmin aksine korumacı politikalarla ülkenin zenginliğinin artmayacağına ve karşılıklı ticaretle çok daha fazla kar elde edileceği görüşü öne çıktı. Smith’in dış ticaret politikası ‘‘mutlak üstünlükler teorisi’’ idi. Bu teori iki ülkeden hangisi bir malın üretiminde üstünse yani üretimin maliyeti düşük ise onu üretmesi ve ticaretini yapması gerektiğini savunmaktaydı. Bazı ülkeler, bazı mallar üzerinde mutlak üstünlüğe sahip olduğu bir gerçektir (Örneğin; Türkiye-Fındık üretimi).Fakat günümüzde pek çok ülke birçok mal üretimi sağlamakta ve bu üstünlük her mal için geçerli olmayabilmektedir. (Oktay,2005:45)

iii.*Karşılaştırmalı Üstünlük :*Klasik okulun en önemli isimlerinden David Ricardo (1817) ‘‘Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi’’ yaklaşımını benimsemektedir. Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi bir ülkenin iki malı olduğu varsayımı altında, her iki malın üretiminde yani üretim maliyetinde dezavantaj sahibi olduğu durumda da dış ticaret yapabileceğini savunmaktadır. Bunun sebebi ise diğer ülkenin sahip olduğu iki avantajlı maldan daha az fayda sağlayanı yani maliyeti daha fazla olanı diğer ülkeden ithal etmesiyle kar sağlamasıdır. (Seyidoğlu,2007:18-21)

Balassa (1965) Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisinden yıllar sonra Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisini geliştirerek Açıklamalı Üstünlükler Teorisini ortaya çıkarmıştır. Karşılaştırmalı üstünlüğün gerçek sonuçlarının ticaret sonrası verilerden gözlemlenebileceğini varsaymaktadır .(Şahinli, 2011:235)

iv.*Faktör Donatımı (Heckscher-Ohlin):*Karşılaştırmalı Üstünlükler teorisinin zamanla eksiklikleri tespit edilmiştir. Yurtiçi fiyat farklılaşmasını

açıklayamadığı için Hecksher ve Ohlin (1930) adlı iktisatçılar Faktör Donatımı teorisini geliştirmişlerdir. Bu teoriye göre bir ülke ürün üzerinde avantajlı konumda olmasından ziyade hangi üretim faktöründe avantaj sahibiyse o üretim faktöründe üretebileceği ürünlerin üretimine önem vermelidir. (Bayraktutan,2003:178-179)

v.*Nitelikli İşgücü Teorisi:* Keesing'in (1967) geliştirdiği teoride nitelikli işgücüne sahip ülkelere nitelikli işgücüne dayalı üretilen malları üretmeli ve ihracatını sağlamalıyken, niteliksiz işgücüne sahip ülkeler ,niteliksiz işgücüne dayalı üretilen malları üreterek ihracatını sağlamalıdır. Bu teoriye aynı zamanda Neo-faktör donatımı teorisi adı verilmektedir.(Deviren,2004)

vi.*Teknoloji Açığı Teorisi:* Posner (1961) tarafından geliştirilmiş bu teoride, sürecin başında bir ülke yeni bir malın icadını ve üretimini sağlar. Sonraki dönemde işgücü maliyeti düşük, kaynak yoğunluğu fazla ülkeler bu malları taklitçilik yoluyla üretmeye başlarlar. Malı ilk üreten ülke malın üretiminde dezavantajlı konuma geçer ve bu şekilde malın ithalatçısı olur. (Dura,2000:6-7)

vii.*Ürün Dönemleri Teorisi:* Vernon (1966) tarafından ortaya atılan bu teoride zamanla birlikte değişmekte olan piyasa, üretim ve ticaret konuları üzerinde durulmaktadır. Yeni bir ürün icadı baştaki popülaritesiyle birlikte ticarete önemli bir unsur olmaktadır zamanla standart mal haline gelmesini açıklamaktadır. (Seyidoğlu,2007:18-21)

viii.*Tercihlerde Benzerlik Teorisi:* Linder'in (1961) hipotezine göre zevk ve tercihler üretim maliyetlerinden önemlidir. Bunun en önemli etkeni ise kişilerin gelir düzeyidir. Gelir düzeyleri aynı olan ülkeler ise kendi aralarında ticaret sağlayacaklardır. (Yılmaz ve Özken,2013:41)

ix.*Ölçek Ekonomileri Teorisi:* Krugman'ın (1980) geliştirdiği bu modelin tanımı; Bir ülkenin üretim ölçeği arttıkça, maliyetlerin azalması

sağlanmasıdır. Bu teorinin sonucunda ülkeler ölçek olarak büyük oldukları malları ihraç edeceklerdir.

Bu teori içsel ve dışsal olarak ikiye ayrılmaktadır. İçsel ekonomi; Firmanın kendi bünyesi içerisindeki ölçeği arttıkça ortalama maliyeti düşmektedir; dışsal ekonomi de ise firmanın bulunduğu endüstrinin ölçeği arttıkça bunun firmaya tesiri ile ortalama maliyetlerde düşüş göstermesidir.(Yüksel ve Sarıdoğan,2011:201)

x.Monopolcü Rekabet Teorisi: Chamberlin(1933) tarafından geliştirilen Monopolcü Rekabet Teorisinde ürün farklılaştırılması kavramı çok önemlidir. Bir diğer önemli etmen ise fiyat rekabeti unsurudur. Teoriye göre bir firma bir malın fiyatını belirlerken piyasada o malın eşdeğeri malların fiyatını baz alarak maksimum kar sağlayacağı fiyatı belirler. Aynı zamanda diğer firmaların mallarına tam ikame olmayacak mal üreterek ürün farklılaşması elde ederler ve böylelikle monopol firma gibi hareket edebilmektedir. (Yılmaz ve Özken,2013:42)

*xi.Rekabetçi Üstünlükler Teorisi:*Porter'ın(1990) geliştirdiği model de önemli olan faaliyet gösterilen sektörde rekabet üstünlüğü sağlanması ve bunun süreklilik arz etmesidir.Bir firma tarafından ortaya çıkartılan yeni bir ürün,teknolojik farklılık ve ürün dizaynının yanı sıra ölçek ekonomisi ve faktör avantajı da önemli faktörlerdir.(Kibritçioğlu,1998:3-5)

1.5 Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) Ve Türkiye Uygulamaları

1.5.1 Serbest Ticaret Anlaşmalarının İncelenmesi

Bu bölümde öncelikle, STA kavramı açıklanmakta ve literatürde konu ile ilgili olarak yapılan çalışmalar incelenmektedir. Türkiye’de STA’ların gelişmesi, ayrıca seçilmiş ülkelerle imzalanan anlaşmalar ve ekonomik entegrasyon kavramı ile Türkiye’nin içinde bulunduğu ekonomik entegrasyonlar ele alınmaktadır.

1.5.2 Serbest Ticaret Anlaşması Teorik Temelleri, İçeriği ve Türleri

STA’lar, taraf ülkeler arasında bir serbest ticaret alanı oluşturan ve bu ülkeler arasındaki ticareti engelleyici, zorlaştırıcı ve fark yaratıcı tarifelerin, miktar kotası vb. ticaret politikası engellerinin yok edildiği ve azaltıldığı tercihli ticaret anlaşmalarıdır. (Seyidoğlu,2007:203-211)

Ekonomik Entegrasyon türleri arasında en az yaptırımı olan serbest ticaret anlaşmaları, gümrük birliğinde olduğu gibi üçüncü ülkelere ortak gümrük tarifesi uygulamak zorunda değildir. Bir başka ifadeyle üçüncü ülkelere kendi tarifelerini uygulamakta özgürdürler.

Ekonomik entegrasyonlar sadece serbest ticaret anlaşmalarıyla sınırlı değildir. Ülkeler farklı türlerde ekonomik bütünleşme yoluna gittikleri görülmektedir.

Bu bölümde Serbest Ticaret Anlaşmalarının diğer ekonomik entegrasyonlardan ne türde bir farklılığı var? Kavram olarak ne yönlerde ayrılmaktadır? Soruları cevaplanacak olup Tablo 1.de görüldüğü gibi sınıflandırılmaktadır. (Seyidoğlu,2007:203-211)

Ekonomik Entegrasyon Türleri; Tercihli Ticaret Anlaşmaları, Serbest Ticaret Bölgesi, Gümrük Birliği, Ortak Pazar v. Ekonomik Birlik, Parasal Birlik şeklinde sınıflandırılmaktadır. Buna göre;

Ekonomik Entegrasyon Türleri;

i.Tercihli Ticaret Anlaşmaları: Ekonomik İşbirlikleri içerisinde en kapsamlı olmayan türüdür. Anlaşma dâhilinde iki ülke, her mal için değil fakat belirledikleri mallar ölçüsünde belirledikleri tarife tavizlerini verirler. Bu tavizler tek taraflı ya da iki taraflı olarak sağlanabilmektedir. (Parasız,2003:517) STA'lar tercihli ticaret anlaşmaları kapsamındadır

ii.Serbest Ticaret Bölgesi: Anlaşma dahilindeki ülkeler, tercihli ticaret anlaşmalarında olduğu gibi tarife tavizleri sağlamakla birlikte miktar kısıtlamalarında da indirim uygularlar. Bu noktada her ülke üçüncü ülkelerle yapmış olduğu ticarete yine kendi ticaret politikasını uygulamakta serbesttirler. EFTA, NAFTA gibi topluluklar bu kavram çerçevesindeki topluluklardır. (Parasız,2003:517) Serbest Ticaret Anlaşması belirtilen şartları karşılayacaklarını taahhüt eden üye ülkeler arasında sağlanan anlaşmadır.

iii. Gümrük Birliği: Serbest Ticaret Bölgelerine göre daha gelişmiş ekonomik entegrasyon olarak Gümrük Birliği sayılabilmektedir. Anlaşmaya dâhil olan üye ülkeler tarife tavizleri ve miktar kısıtlamalarındaki indirimlerin yanı sıra ticaret yaptıkları üçüncü ülkelere de ortak belirlenen gümrük vergilerini uygulamaktadırlar(Seyidoğlu,2007:203-211)

iv. Ortak Pazar: Gümrük Birliği kavramının genişletilmesiyle oluşan entegrasyon türüdür. Ortak Pazar'da ülkeler, miktar kısıtlamaları, tarife tavizleri ve ortak gümrük politikasının yanı sıra kendi içlerinde de sermaye ve emeğin dolaşımına izin vermiş sayılmaktadırlar. (Seyidoğlu,2007:203-211)

v.Ekonomik Birlik: Bu zamana kadar tanımı sağlanan ortak pazarın kriterlerini sağlayan ekonomik birlik aynı zamanda anlaşmaya dahil olan ülkelerin para ve maliye politikalarında da eş güdümlü olarak hareket

sağlamaları tanımına sahiptir. Devletin uygulamış olduğu maliye ve para politikaları bu tanımla birlikte bütünleşmeye bağlı bu politikaları belirleyen bir kuruma devredilmektedir. (Seyidoğlu,2007:203-211)

vi.Parasal Birlik: Ekonomik birliği kapsamakta olup, anlaşmaya dahil olan her bir ülkenin kendi ulusal parasının diğer ulusal paralarla sabit kur ilişkisi kurmalarıdır. (Parasız,2003:499)

Tablo 1:Ekonomik Entegrasyonlar ve Özellikleri

	Tarife İndirimleri	Tarifelerin Kaldırılması	Ortak Ticaret Politikası	Faktör Hareketliliği	Ortak ve Para Maliye Politikası
Tercihli Anlaşmaları	Ticaret Var				
Serbest Bölgesi	Ticaret Var	Var			
Gümrük Birliği	Var	Var	Var		
Ortak Pazar	Var	Var	Var	Var	
Ekonomik Birlik	Var	Var	Var	Var	Var

(Kaynak: Ünsal 2005:412)

Tercihli ticaret anlaşmaları kapsamında yer alan Serbest Ticaret Anlaşmaları, ilk yapıldığı zamanlarda ülkeler kısıtlamaları, gümrük vergisi ve tarife dışı önlemler şeklinde uygulamaktaydı. Günümüzde ise yerli sanayi, tarım, balıkçılık ürünleri, ticarete dayalı ödemeler, devlet yardımları, damping, fikri ve sınai mülkiyet hakları, bitki sağlığı önlemleri, doğrudan yabancı sermaye akımları ve kamu alımları gibi bir çok konuyu dahil eder hale gelmiştir(Seyidoğlu,2007:203-211)

1.5.3 Serbest Ticaret Anlaşmalarının Nedenleri

Adam Smith'in devlet müdahalesi kabul etmeyen liberal iktisat teorisine temel alan 'Serbest Ticaret' iç ticarete ve dış ticarete devlet müdahalesini kabul etmemektedir. Ülkelerin serbest ticaret anlaşmalarına yönelmesinin arkasında birden fazla neden var olmaktadır. Bu nedenlerin ilkinin ve en önemlisini oluşturan bölüm iki ülkenin karşılıklı olarak anlaşarak ihracat ve ithalatın bir diğer deyişle dış ticaretin önündeki engelleri kaldırmak istemeleridir. İhracatın artmasıyla birlikte üretimde artacaktır. Üretimdeki bu artış, yerli firmaların ölçek ekonomileri oluşturarak maliyeti en azami hale getirmek ve daha etkin üretim sağlanmasına sebebiyet vermektedir. Serbest ticaret anlaşması yapılmasının en büyük sebeplerinden bir diğeri ise bu anlaşmaların ekonomiye önemli katkı sağlamasının beklentisidir. Pazarın genişlemesiyle birlikte firmalar arasında rekabet artacak ve bunun sonucunda elde edilen verimlilikle birlikte ülke büyümesine sebebiyet verecektir. (Hur ve Park, 2011: 1293).

Yeraltı ve yerüstü zenginliklerini verimli bir şekilde değerlendirmek isteyen ülkeler, üye ülke üreticilerine geniş yelpazede pazar imkânları sağlamak gayesiyle ticari anlaşma seçeneğine gitmektedirler. Serbest ticaret anlaşması, ülkelerin kendi iç pazarında korumacılığı minimize ederek farklı üye ülke ticari pazarlarında fırsat ve avantajlardan faydalanma imkânı yaratmaktadır. Kendi aralarında işbirliği yapan ülke toplulukları, daha geniş piyasa olanakları ile endüstriler için ölçek ekonomileri yaratacak avantaj kazanabilirler. Ticaret engellerinin en asgari seviyeye indirilmesiyle pazar yarışı artış göstermekte ve netice itibarıyla ekonomiye güç kazandırılmaktadır. Ülke içerisindeki tüketimin fazla olan kısmı ile üretim imkânları topluluk içerisinde ki ülkelere desteklenerek endüstri teşvik edilmektedir (Erdil, 1992: 12).

Serbest ticaret anlaşmalarının dikkat çekici birtakım ayırıcı niteliği de, en başta, bu anlaşmaların günbegün büyümekte vuku bulduğu, yani üye ülkelerin yapmış olduğu karşılıklı mutabakatların üye sayısının gün geçtikçe arttığıdır. İkinci olarak, bölgesel ticaret anlaşmalarının uzantısı giderek artış sergilemektedir, yani anlaşmalar daha da geniş boyutta olan entegrasyon anlaşmalarına doğru kaymaktadır.

İhracat için bölge sınırları dışında kalan ülkelere bağımlılık şeklinin en bariz biçimi körfez bölgesindeki petrol ihraç eden ülke topluluklarıdır. Serbest ticaret alanında bulunan ülke toplulukları, sanayisinin güçsüz olduğu konularda minimum gümrük oranları oluşturarak bu ürünlerin ithalatçısı olma fırsatını yakalayabilir (Koçtürk ve Kocaefe, 2014: 67).

Serbest ticaret zemininin oluşturulması çerçevesinde imzalanan serbest ticaret anlaşmaları GATT anlaşmasının 24. Maddesi kapsamında yürürlüğe girmektedir. Serbest ticaret anlaşmalarının amacı, anlaşmaya dâhil olan üye ülkeler arasında, anlaşma kapsamındaki ürünler ile hizmetlere dayalı ticareti serbestleştirecek müşterek bir ticaret pazarı hazırlamaktır. Ticarete dair kota ve sınırlamalar, yalnızca üye ülkelerce üretilen ürün ile hizmetlere istinaden kaldırılmakta, üçüncü dünya ülkelerinden ithal edilen bir ürünü herhangi bir üye ülke, diğerine ihraç yapmak istediği durumda devreye bu sınırlamaların geçerliliği girmektedir. Üye ülkeler, kendi faydalarını gözeterek ortak hedefleri ön plana koyan piyasa oluşturabilmek maksadıyla, yalnızca birbirlerine karşı tercihli gümrük politikası uygulamak durumundan dolayı karar alanı bırakmış olmaktadır. (GİB, 2018:3-7)

Yukarıda 'da belirtildiği üzere DTÖ'nün en önemli maddelerinden biri olan "En çok kayırılan ülke" maddesi STA'lar için istisnai durum oluşturmaktadırlar. Bu madde, üye ülkeler arasında bir üyeye sağlanan avantajın diğer ülkeye de sağlanması yönünde alınan karardır. Birtakım koşullar altında, ticareti serbestleştirme amaçlı STA'lara ve Gümrük Birliği gibi kuruluşlara tercihli ticaret imkânı sağlamaktadır. (GİB, 2018:3-7)

Sonuç olarak, ülkeler STA ile birlikte üçünü ülkelere göre tarifelerde indirim, kota kısıtlamalarının kaldırıldığını ortamda ticareti serbestleştirerek dış ticaretin gelişmesine ve zincirleme etkisiyle ekonominin büyümesine sebebiyet vermektedir.(Ticaret Bakanlığı,2019)

1.5.4 Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları Yapma Sebepleri

Türkiye'de 1960-80 döneminde İkinci Dünya Savaşı sonrası yaygınlaşan Keynesyen düşünce ortamına uygun olarak korumacı ithal ikamesine dayalı

sanayileşme politikaları eşliğinde makro iktisadi politikaların devlet müdahaleleriyle belirlendiği bir süreç hâkim olmuştur (Akyıldız, 1997: 8). 24 Ocak 1980 Kararları ile Türkiye ekonomisi ithal ikameci bir ekonomi tasarımından ihracata yönelik bir ekonomi modeline geçmiştir. Bu yeni ekonomi politikası dışa kapalı ve kendi kendine yeterli bir ekonomi iradesinden, dışa açık ve uluslararası iş bölümüne uyum göstermek isteyen bir yaklaşıma işaret etmektedir. Dolayısıyla ihracata yönelik ekonomi yaratma programı, bu liberalleşme programına dayanmaktadır. Söz konusu olan liberalleşme bağlamında yabancı sermaye girişine destek verilmiş ve dünya ekonomisi ile bütünleşmek amacıyla dışa açık büyüme politikası izlenmiştir. Bu durum aynı zamanda 1980 yılına değin Türkiye'nin yerli sanayiciyi yabancı sanayiciye karşı koruyan ekonomi politikasının da sonu anlamına gelmektedir (Alpay ve Alkin, 2017: 158-159).

Türkiye Gümrük Birliği sürecinin öncesinde 1992 senesinde EFTA ile STA imzalamıştır fakat AB ile başlayan GB sürecinden itibaren imzalanan STA'ların sayısında önemli bir artış görülmektedir. Bunun en büyük sebeplerinden biri de, Türkiye ve AB'nin Gümrük Birliğini oluşturan 1/95 sayılı OKK'nın 16. Maddesi gereğince Türkiye'nin AB'nin ortak ticaret politikasına uyumu taahhüt etmesi ile ilgilidir. Bu uyum hükümlülüğü perspektifinde Türkiye, AB'nin tercihli ticaret anlaşması imzaladığı ülke toplulukları ile birlikte fayda ilkesine göre benzeri anlaşmalar düzenlemekle mükellef tutulmuştur (Alkin ve Gürlesel, 2010: 45).²

1 Ocak 1996 tarihinde Türkiye ve Avrupa Birliği arasında Gümrük Birliği yürürlüğe girmiştir. AB ile yapılan bu anlaşma hem karşılıklı tavizleri hem de üçüncü ülkelerle gerçekleştirilen tercihli ticaret anlaşmalarını kapsar. Bu Ortak Ticaret Politikasını uygulamanın sonucu olarak Türkiye, AB'nin müzakerede bulunduğu ve anlaşma yaptığı ülkelerle anlaşma sağlayabilmektedir. (Koçtürk ve Kocaefe, 2014: 67)

²OKK 95/1. Madde.16: Türkiye, ticaret politikasını Topluluğun Ticaret Politikasına uyumlu hale getirmek amacıyla bu Kararın yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl içinde Topluluğun tercihli gümrük rejimine aşamalı olarak uyum sağlar. Bu uyum, hem otonom rejimleri hem de üçüncü ülkelerle tercihli anlaşmaları kapsar. Ortaklık Konseyi, kaydedilen gelişmeleri düzenli aralıklarla inceler.

Türkiye söz konusu ülkeyle imzalanan protokolü aynen kabul etme yükümlüğünün bulunmamaktadır. Türkiye kendi faydasını gözeterek hangi ürünlerde veya ne tür taviz vereceğine kendisi karar vermektedir.

Türkiye'nin serbest ticaret anlaşmaları düzenlemesinin ilk sebepleri şu şekildedir:

- Serbest ticaret anlaşması imzalanan ülke toplulukları ile ticarete ve ticari bağımlılığı yükseltmek
- Serbest ticaret anlaşması imzalanan ülke ticari piyasasına erişmek, vergi olmadan ticaret imkânlarından faydalanmak ve bu ülke ticari piyasasına giriş sağlayan diğer ülke toplulukları karşısında (anlaşması olmaması sebebiyle vergiye zorunlu olanlar) rekabet üstünlüğü kazanmak.
- Serbest ticaret anlaşması imzalanan ülke piyasalarından vergi verilmeksizin faydalanmak ve bu ülkelerin ticari piyasalarına evveliyattan yapmış oldukları mutabakatlar ile vergi olmadan ürün satışı yapan ülke toplulukları karşısındaki dezavantajlarını ortadan yok etmek.
- Serbest ticaret anlaşması imzalanan yeni ülkelerin güçlü ülke piyasalarına ulaşma imkânı oluşturarak, bu piyasalara ilk önceliği vererek giriş sağlamak ve pazar payları fırsatı yakalamak.
- Türkiye'de üretim yapabilen üretimi ve ihracatçı firmaların ihtiyacı olan mamul ile yarı mamulleri daha elverişli şekilde tedarik etmek, AB ve EFTA ülkelerinin üreticilerinin elinde olan fırsatlara ulaşmak.
- Serbest ticaret anlaşması imzalanan ülke topluluklarına vergi vermeden fayda sağlayarak ithalat ve ihracat yapma imkânlarından faydalanmak isteyen herhangi bir aracı olmadan yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye'ye gelmesi ve iktisadi açıdan katma değerin, üretimin ve istihdamın artırılmasıdır. (Alkin ve Gürlesel, 2010: 55-56)

1.6 Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşması Yaptığı Ülkeler

Tablo 2:Türkiye'nin STA İmzaladığı Ülkeler

	Ülke	Anlaşmanın İmza Tarihi	Anlaşmanın Yürürlüğe Girişi
1	Arnatvutluk	22.12.2006	01.05.2008
2	Bosna ve Hersek	03.07.2002	01.07.2003
3	EFTA	10.12.1991	01.04.1992
4	Fas	07.04.2004	01.01.2006
5	Filistin	20.07.2004	01.07.2005
6	Güney Kore	01.08.2012	01.05.2013
7	Gürcistan	21.11.2007	01.11.2008
8	İsrail	14.03.1996	01.05.1997
9	Karadağ	26.11.2008	01.03.2010
10	Makedonya	07.09.1999	01.09.2000
11	Malezya	17.04.2014	01.08.2015
12	Mısır	27.12.2005	01.03.2007
13	Moldova	11.09.2014	01.11.2016
14	Morityus	09.09.2011	01.06.2013
15	Sırbistan	01.06.2009	01.09.2010
16	Suriye	22.12.2004	01.01.2007 (askıya alındı)
17	Şili	14.07.2009	01.03.2011
18	Tunus	25.11.2004	01.07.2005
19	Ürdün	01.12.2009	01.03.2011
20	Faroe Adaları	16.12.2014	Müzakere Süreci Tamamlandı
21	Kosova	23.09.2013	İç Onay Sürecinde
22	Lübnan	24.11.2010	İç Onay Sürecinde
23	Singapur	14.11.2015	İç Onay Sürecinde

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, 2019

Tablo 2.'de Türkiye'nin STA yapmış olduğu ülkeler ile anlaşmaların yürürlüğe girmiş olduğu tarihler bulunmaktadır. Türkiye'nin STA tablosunu gözlemlemenin ardından rakamsal açıdan da dış ticaret verilerine değinmekte fayda vardır.

AB ile Türkiye arasında sağlanan GB sonucunda 16. Madde gereğince EFTA harici diğer ülkelerle STA sürecine girilmiştir. EFTA ile Türkiye arasındaki STA 1995 senesinde AB ile Türkiye'nin Gümrük Birliği sürecinden önceki bir anlaşmadır.

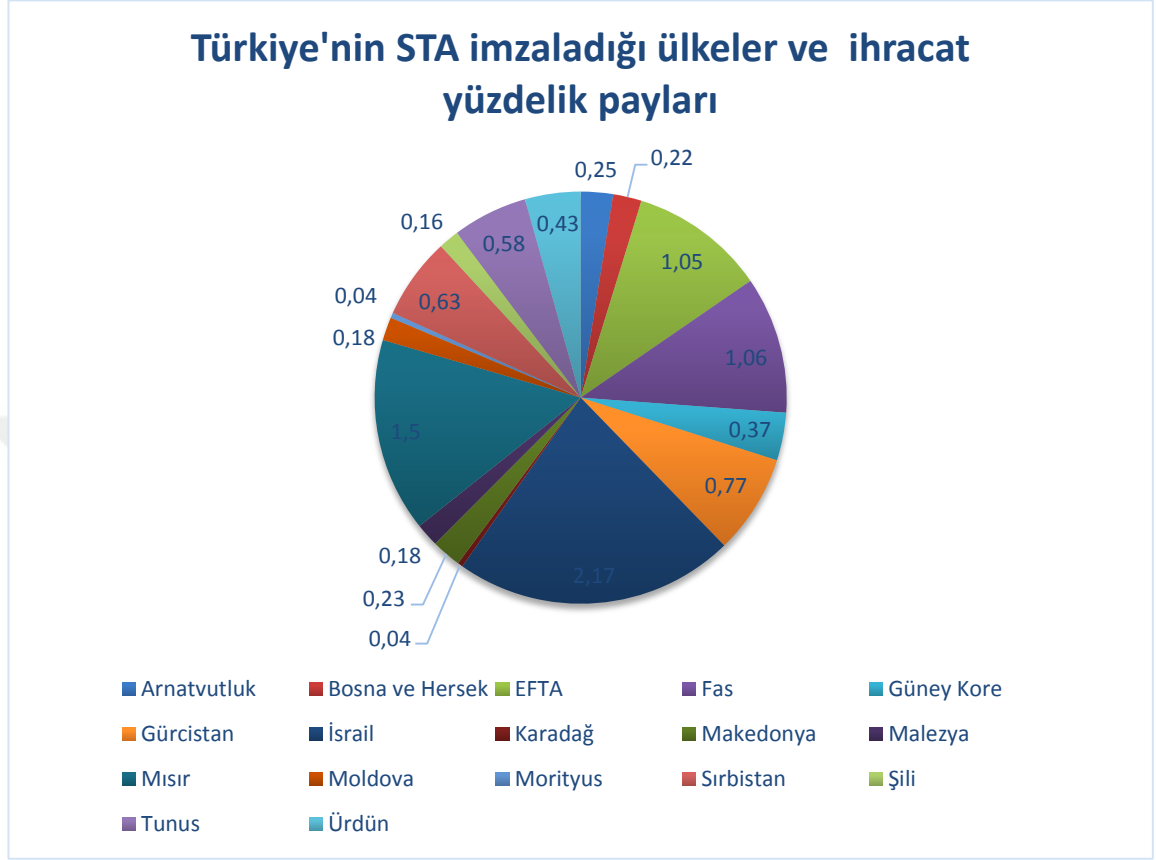
Tablo 3: STA İmzalanan Ülkelerle Dış Ticaret Oranları(2017)

2017	Ülke	İhracat Oranları (Bin dolar)	Toplam Ürünlerde İhracat Payı (%)	İhracat Partnerliği Payı(%)
1	Dünya	156992940,4	100	100
2	Arnavutluk	387115,81	48,42	0,25
3	Bosna ve Hersek	348617,8	45,22	0,22
4	EFTA	1638258,18	71,84	1,05
5	Fas	1657717,76	49,53	1,06
6	Güney Kore	584114,97	27,96	0,37
7	Gürcistan	1208645,42	68,76	0,77
8	İsrail	3407436,06	57,22	2,17
9	Karadağ	60086,71	27,05	0,04
10	Makedonya	360253,18	48,93	0,23
11	Malezya	286255,43	25,72	0,18
12	Mısır	2360734,15	54,17	1,5
13	Moldova	284648,73	39,89	0,18
14	Morityus	65163,96	17,36	0,04
15	Sırbistan	987852,52	59,51	0,63
16	Şili	254625,68	24,65	0,16
17	Tunus	912702,77	48,02	0,58
18	Ürdün	682476,62	49,88	0,43

Kaynak: WITS verilerinden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3’de görüldüğü üzere; Türkiye’nin 2017 yılında dünyaya yapmış olduğu ihracat oranı 156992940,4 Bin ABD dolarıdır. Serbest Ticaret Anlaşmaları sağladığı ülkelerle 13848447,57 Bin ABD dolarıdır. Bu oranlar ele alındığında Türkiye’nin dünya ile yapmış olduğu ticarete STA’lar %8,81 oranını kapsamaktadır.

Grafik 1:Türkiye'nin STA İmzaladığı Ülkeler ve İhracat Yüzdelik Payları(2017)

Kaynak: Veriler WITS sitesinden alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2017 yılında en çok ihracat sağlanan %2,17 ile İsrail ,%1,5 ile Mısır,%1,06 ile Fas,%1,05 ile EFTA ülkeleridir.(WITS,2019)

1.7 Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşması Yaptığı Seçilmiş Ülkeler

STA'ların ne yönde etkileri olduğunu net anlayabilmek için Türkiye'nin en çok ticaret hacmine sahip ülkeler olan İsrail, Mısır, Fas ve EFTA ülkeleri ile bir Asya ülkesi olan Malezya verileri incelenecektir.

1.7.1 Türkiye ve EFTA

EFTA, Norveç İsviçre, Lihtenştayn ve İzlanda ülkelerinden oluşan ekonomik topluluktur.1959 senesinde kurulmuştur. (Övgü, Boran ve Sevilmiş 2013:6) Türkiye ve EFTA arasında 10 Aralık 1991'de imzalanarak 1 Nisan 1992'de yürürlüğe girmiş

olan STA ile Türkiye'nin tercihli rejimi yüklenme yönündeki adımlarının ilk tohumu atılmıştır (TOBB, 2011: 2).EFTA ile yapılan serbest ticaret anlaşması Türkiye'nin yapmış olduğu ilk STA'dır. (Ticaret Bakanlığı, 2019)

Yapılmış olan anlaşma kapsamında tarım ürünleri mevzusunda ise her iki taraf karşılıklı olarak tavizli rejime gitmiştir (Ticaret Bakanlığı, 2017). Buna göre, tarım malları ticareti, yapılan anlaşmanın haricinde ayrı ayrı EFTA ülkeleri ile ikili ilişkiyle gerçekleştirilmekte olan protokollerle yapılmıştır. Bu protokoller boyutuyla, belli başlı tarım malları ihracatıyla %100'e ulaşan gümrük vergisi indirimleri kazanılmış olması sebebiyle, EFTA ülkeleri temelli tarım mallarına gümrük vergisi indirimi tatbik edilmektedir. (Öztürk, 2016:65). Ayrıca anlaşma, tarım ürünleri ticaretini içine alan hükümlerin haricinde, teknik mevzuatları, fikri sınai mülkiyet hakları, rekabet ve devlet destekleri ve dumping mevzusuna dayanan düzenlemeleri de içerisine almaktadır (Dışişleri Bakanlığı, 2019).

Tablo 4: Türkiye ile EFTA Arasındaki Ticaret Hacmi

Yıllar	İhracat (milyon ABD)	İthalat (milyon ABD)	Denge (milyon ABD)
1991	286	541	-255
1992	305	791	-486
2013	1.662	10.789	-9.127
2014	3.795	5.719	-1.924
2015	6.203	3.157	3.045
2016	3.266	3.176	90
2017	1.638	8.017	-6.379
2018/4	631	1.460	-829

Kaynak: EFTA, 2019

Tablo 4.'te görüldüğü gibi ithalatı, genel itibariyle ihracatına göre daha fazla olmakla birlikte ihracat rakamlarında da yıllar itibariyle bariz bir şekilde artış olduğu görülmektedir. 1996 yılına bakılacak olursa 335 milyon olan ihracat 2018 yılına bakıldığında 1,9 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır.

İki taraf arasında ticari ilişki de ihracata konu olmakta olan ürünler; altın (%78), diğer kabuklu meyveler(%2), balıkçılık ürünleri (%2), gemiler (%2), motorlu araçlar (%2) iken, ithalata konu olan ürünler altın (%20), ilaçlar (%7), petrol gazları (%6), medikal ürünlerdir (%5). (Ticaret Bakanlığı, 2019).

1.7.2 Türkiye ve İsrail

Türkiye ile İsrail devleti 14 Mart 1996 yılında imzaya konu olan ve 1 Mayıs 1997 tarihinde yürürlüğe giren STA imzalamıştır. Ayrıca iki ülke, tarım politikalarının izin verdiği kadarıyla serbestlik sağlayabilecek tarım malları ticaretinin düzenli olarak gelişmesini destek sağlayıcı ticareti karşılıklı olarak kabul etmiştir (Ticaret Bakanlığı, 2019). Özellikle Türkiye ve İsrail arasında imzalanan STA ikili ticaretten ziyade üçüncü dünya ülkelerinin ticaretine fayda sağlaması düşünülmektedir. Bu doğrultuda, ABD, AB ve EFTA ile serbest ticaret anlaşmaları düzenlemiş tek ülke olan İsrail ile yapılan anlaşma, sadece İsrail pazar piyasasının haricinde, özellikle ABD pazar piyasasına adım atma yönünden de önem oluşturmaktadır. (Karluk, 2007: 590) (Gençosmanoğlu, 2010:15).

Tablo 5: Türkiye ile İsrail Arasındaki Ticaret Hacmi

Yıllar	İhracat (milyon ABD doları)	İthalat (milyon ABD doları)	Denge (milyon ABD doları)
1996	255	193	60
1997	392	234	158
2013	2650	2418	232
2014	2950	2881	69
2015	2699	1673	1026
2016	2955	1385	1570
2017	3407	1505	1902
2018	3894	1713	2181

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, 2019

Tablo 5.'te Türkiye ile İsrail devletinin dış ticaret rakamları görülmektedir. Tablodan yola çıkılacağı üzere Türkiye'nin İsrail ile yaptığı ticarete dış ticaret fazlası verdiği anlaşılmaktadır. 1997 yılında STA imzalandığı zamanda 392 milyon dolar seviyesindeki ihracat 2018 yılında gözlemlendiğinde 3,8 milyar ABD doları düzeyine ulaşmıştır.

İki taraf arasında ticari ilişki de ihracata konu olmakta olan ürünler; demir, çelik ürünleri (%19,3), motorlu kara taşıtları (% 16,1) tekstil, hazır giyim ürünleri (%13,5), makine ve aksamı (% 11,4), tarım ve işlenmiş tarım ürünleri (% 7,9) iken, ithalata konu olan ürünler Mineral yağlar (% 38,1), plastik mamulleri (% 14,2), kimya sanayi ürünleri (% 7,8), makine ve aksamı (% 6,8), tekstil ve hazır giyim ürünleri (% 4,1) oranında pay almaktadır. (Ticaret Bakanlığı, 2019).

1.7.3 Türkiye ve Fas

Türkiye ve Fas arasında 7 Nisan 2004 yılında imzaya konu olan STA 1 Ocak 2006 yılında uygulamaya konulmuştur (Ticaret Bakanlığı, 2019).

Tablo 6: Türkiye ile Fas Arasındaki Ticaret Hacmi

Yıllar	İhracat (milyon ABD doları)	İthalat (milyon ABD doları)	Denge (milyon ABD doları)
2006	551	174	377
2007	721	198	523
2013	1193	572	621
2014	1406	639	767
2015	1338	710	627
2016	1469	918	551
2017	1657	924	733
2018	1989	715	1273

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, 2019 ve TÜİK, 2019

Tablo 6.'da Türkiye ile Fas arasındaki dış ticaret rakamları görülmektedir. STA'nın imzalanıp uygulamaya başlandığı 2006 yılında 551 milyon ABD doları olan ihracat, 2018 yılına gelindiğinde ortalama olarak 3,5 kat artış göstermiş ve 1,9 milyar ABD doları olmuştur. İthalata bakılacak olursa 174 milyon ABD dolarından 10 yılda %310 oranında artış sergileyerek 2018 yılında 715 milyon ABD doları seviyesini

yakalamıştır. Dış ticaret dengesine bakıldığında ise Türkiye'nin lehine bir durum olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye tarafından, Fas menşeli sanayi ürünleri için uygulamaya koyulan gümrük vergileri ve eş etkili vergiler STA'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte kaldırılmıştır. Fas tarafı ise Türkiye menşeli sanayi mallarının Fas'a ithalatına uygulanan gümrük vergilerini Protokol 1 kapsamı hariç diğer mallar için STA'nın yürürlüğe girdiği tarih göz önünde bulundurularak sıfırlanmıştır.

İki taraf arasında ticari ilişki de ihracata konu olmakta olan ürünler; binek otomobiller (%8), kıymetli taşlar (%5), çelikten profiller (%5), eşya taşımaya mahsus taşıtlar (%4) iken, ithalata konu olan ürünler binek otomobiller (%27), fosforik asit (%13), kimyasal gübreler (%9) oranında pay almaktadır. (Ticaret Bakanlığı, 2019).

1.7.4 Türkiye ve Mısır

Türkiye ticari çıkarları uyarınca, Mısır ile STA imzalanmasına verdiği önem neticesinde 1997 yılından sonra ticaret ilişkisi ivme kazanmıştır. Bu bağlamda, müzakereler 1998 yılında başlatılmış 27 Aralık 2005 yılında imzalanan STA 1 Mart 2007 yılında yürürlüğe konulmuştur (Ticaret Bakanlığı 2019)

Tablo 7: Türkiye ile Mısır Arasındaki Ticaret Hacmi

Yıllar	İhracat (milyon ABD doları)	İthalat (milyon ABD doları)	Denge (milyon ABD doları)
2007	903	680	223
2008	1426	942	484
2013	3200	1727	1473
2014	3300	1492	1808
2015	3129	1313	1815
2016	2732	1443	1289
2017	2360	1997	363
2018	3054	2190	863

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, 2019 ve TÜİK, 2019

Tablo 7.'de Türkiye ve Mısır arasındaki dış ticaret rakamları görülmektedir. İki ülkenin de ticaret dengesine bakıldığında Türkiye'nin lehine olan bir durum gözlenmektedir. STA imzalanıp yürürlüğe konulduğu 2007 yılından 2008 yılına kadar Türkiye'nin ihracatı 903 milyon ABD dolarından 1,4 milyar ABD doları seviyesine gelerek %57 oranında artış sergilemiştir. 2016 yılında ise 2,7 milyar ABD doları seviyesine geldiği görülmektedir. İthalat ise 2007 yılında 680 milyon ABD doları iken ortalama olarak 2 kat artarak 10 yılda 1,4 milyar ABD doları seviyesine gelmiştir.

Türkiye, Mısır menşeli sanayi malları hususunda uygulanan gümrük vergilerini STA'nın uygulamaya başlanması ile kaldırmış olup, Mısır ise Türkiye menşeli sanayi malları hususunda uygulanan gümrük vergilerini Protokol 1'de yer alan takvim çerçevesine göre sıfırlayacaktır. İki taraf arasında ticari ilişki de ihracata konu olmakta olan ürünler; petrol ürünleri (%19), demir-çelik (%10), binek otomobiller (%3), dokunmuş halılar(%2), kauçuktan dış lastik (%2) iken, ithalata konu olan ürünler polimerler (%17), ham petrol (%7), çocuklar için elbiseler (%5), dokunmuş mensucat (%5) oranında pay almaktadır. (Ticaret Bakanlığı, 2019).

1.7.5 Türkiye ve Malezya

Türkiye ile Malezya devleti 1 Ağustos 2014 yılında imzalamış oldukları STA, 1 Ağustos 2015 yılında uygulamaya başlamıştır (DEİK, 2014: 31).

Tablo 8: Türkiye ile Malezya Arasındaki Ticaret Hacmi

Yıllar	İhracat (milyon)	İthalat	Denge
2013	272	1231	-958
2014	315	1161	-846
2015	357	1339	-982
2016	321	1996	-1675
2017	286	3183	-2897
2018	365	2132	-1767

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, 2017, Trademap 2019

Tablo 8.'de Türkiye ile Malezya arasındaki dış ticaret rakamlarına bakacak olursak 2013 yılında 272 milyon ABD doları olan ihracat anlaşmanın yürürlüğe girdiği yıl olan 2016 yılında 321 milyon ABD doları seviyesine gelmiştir. İthalat ise, 2016 yılında 1 milyar ABD dolarının üstündedir. STA'nın her iki taraf için de dış ticarete olan etkisi daha sonraki yıllarda peyderpey ölçülebilecektir.

Her iki tarafın da bütün sanayi mallarındaki gümrük vergilerini yürürlük tarihinden itibaren en geç 8 yıl sonra sıfırlamaları söz konusudur. 8 yıllık geçiş döneminin sonunda tarife satır sayısı bakımından ihracatın % 99'u, ithalatın % 86'sı; hâlihazırda ticarete konu olan ürünler bakımından ise ihracatın % 93'ü, ithalatın % 75'i gümrük vergisinden muaf şekilde gerçekleşecektir. İki taraf arasında ticari ilişki de ihracata konu olmakta olan ürünler; Demir veya alaşımsız çelikten çubuklar (% 17), tanklar ve diğer zırhlı savaş taşıtları (% 12), demir veya alaşımsız çelikten profiller (% 8), altın (% 8) ve tabii boratlar ve bunların konsantreleri (% 4), dokunmuş halılar ve yer kaplamaları (% 3), karayolu taşıtları için aksam ve parça (% 3) iken, ithalata konu olan ürünler Diyodlar, transistörler ve yarı iletken tertibat (% 23), işlenmemiş alüminyum (% 20), palm yağı ve fraksiyonları (% 13), vulkanize kauçuktan her türlü giyim eşyası ve aksesuarı (% 4), hindistan cevizi, palm çekirdeği,

babassu yağları ve bunların fraksiyonları (% 3), sentetik devamsız lifler (% 3), sentetik filament iplikleri (% 3) oranında pay almaktadır. (Ticaret Bakanlığı, 2019).

1.8 Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmalarından Kazanımları

Ülkeler arasında ticaret sağlanırken pek çok engel ile karşılaşılır. Bu engeller gümrük vergileri, tarifeler, kotalar gibi ticareti engelleyici kısıtlamalardır. Ülkeler kendi ekonomilerini koruma amaçlı bu tür ticareti engelleyici politikalar izlemektedirler. Karşılıklı olarak uluslararası ticaretin önünde var olan pürüzlerin giderilmesi, uluslararası ticareti arttıracaktır. Bu doğrultuda, bilhassa çevre ve komşu pazar piyasalarına giriş olanakları artacaktır. Uluslararası ticaretteki yelpaze, bir ülkeye veya ülkeler topluluğuna olan bağlılığı minimize ederek, ülkenin ticari açıdan güçlülüğünü de arttıracaktır. Bu durum ayrıca, iç pazar piyasasında oluşabilecek olumsuz bir ekonomik durağanlık veya ekonomik açıdan kötüye giden bir durum esnasında, uluslararası ticarete güçlü ve rekabet edebilecek bir yapıda olarak ülkeye girdi sağlamakta ve ekonomik depresyondan çıkışa hız kazandırmaktadır. Bu bağlamda, çeşitli oranlarda belirlenmiş tarifeler sebebiyle oluşan rekabet eşitsizliğini ortadan kaldırmaktadır. (Seyidoğlu,2007:203)(Ticaret Bakanlığı 2019)

Tablo 9:STA İmzalanan Ülkelerle Dış Ticaret Oranları(2017)

2017	Ülke	İhracat Oranları (Bin dolar)	Toplam Ürünlerde İhracat Payı (%)	İhracat Partnerliği Payı(%)
1	Dünya	156992940,4	100	100
2	Arnavutluk	387115,81	48,42	0,25
3	Bosna ve Hersek	348617,8	45,22	0,22
4	EFTA	1638258,18	71,84	1,05
5	Fas	1657717,76	49,53	1,06
6	Güney Kore	584114,97	27,96	0,37
7	Gürcistan	1208645,42	68,76	0,77
8	İsrail	3407436,06	57,22	2,17
9	Karadağ	60086,71	27,05	0,04
10	Makedonya	360253,18	48,93	0,23
11	Malezya	286255,43	25,72	0,18
12	Mısır	2360734,15	54,17	1,5
13	Moldova	284648,73	39,89	0,18
14	Morityus	65163,96	17,36	0,04
15	Sırbistan	987852,52	59,51	0,63
16	Şili	254625,68	24,65	0,16
17	Tunus	912702,77	48,02	0,58
18	Ürdün	682476,62	49,88	0,43

Kaynak: WITS verilerinden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 9’de görüldüğü üzere; Türkiye’nin 2017 yılında dünyaya yapmış olduğu ihracat oranı 156992940,4 Bin ABD dolarıdır. Serbest Ticaret Anlaşmaları sağladığı ülkelerle 13848447,57 Bin ABD dolarıdır. Bu oranlar ele alındığında Türkiye’nin dünya ile yapmış olduğu ticarete STA’lar %8,81 oranını kapsamaktadır.

Serbest ticaret anlaşmalarına bakış açımız bir tek ihracat penceresinden olmamalı, bunun yanında ithalat açısından da olaya bakmak gerekmektedir. Ülkelerin yaptıkları üretim sırasında gereksinime ihtiyaçları olan ithal mamul ile yarı mamullerin ülkeye maliyeti bakımından daha uygun ve hızlı ithalatı olması nedeniyle göz ardı edilemeyecek derecede faydası oluşmaktadır (Seyidoğlu,2007:203)(Ticaret Bakanlığı 2019)

Bu doğrultuda, Türkiye açısından STA'lar, komşu, yakın ve uzak çevre ülkelerle dış ticaretinin ilerletilip ve genişletilmesi; ihracatçıların dış pazar piyasalarında, ilk olarak AB ülkelerinin girişimcileri başta olmak üzere rakipleri ile aynı koşullarda rekabet edebilmesinin temini; karşılıklı yatırımların ve ortak girişimlerle ülkenin uluslararası rekabette gücüne güç katmak bakımından önceliğidir. Bu açıdan, Türkiye'nin AB tarafından imzalanmış STA'larının içeriğini aynen olduğu gibi kabul etme lüksünün olmadığını, gerçekleştirilen müzakerelerde sanayi ve ticaret politikası öncelikleri ile ülkenin hassasiyetleri göz önünde bulundurulmaktadır. (Seyidoğlu,2007:203)(Ticaret Bakanlığı 2019)

Yürürlükteki STA'larda gün yüzüne çıkarmaktadır ki; STA'lar, tarife indirimleri ile menşe kuralları, yatırımlar, fikri mülkiyet hakları vb. konulardaki kuralların inşası ile ticaret geçişlerini kolaylaştırmakta, ölçek ekonomilerine sebebiyet vererek maliyet düşüşü ile kaynak verimliliği oluşturmakta, dışa açık rekabet eden bir ekonomik altyapının tesisiyle ülkenin uluslararası rekabet gücüne güç katmakta, böylelikle de ülkelerin üretim, dış ticaret ve refah düzeyi üzerinde önemli düzeyde etkiler oluşturmaktadır (Ticaret Bakanlığı, 2017).

1.9 Serbest Ticaret Anlaşmalarının Dezavantajları

Avrupa Birliği ile yapılan STA'ların en büyük dezavantajlarından biri AB ile serbest ticaret anlaşması yapan üçüncü ülkelerin Avrupa Birliği üzerinden Türkiye'ye mallarını tarifersiz ve gümrüksüz olarak sokabilmeleridir. Söz konusu üçüncü ülkeler hâlihazırda böyle bir imkândan faydalanmakta iken, Türkiye ile de STA imzalamaya yanaşmamaktadırlar. Türkiye ise söz konusu bu ülkelerden avantajlı şekilde ticaret yapmak istediğinde gümrük engellerine takılacağından bu

ülkelere nazaran dezavantaj sahibi olmaktadır. Bu durum ticarete sapmaya neden olmaktadır. AB'nin bu noktada bu ülkelere yaptırım uygulaması gerekmektedir. Aksi halde Türkiye bu konuda ileriki dönemlerde de büyük sorunlar yaşayacağı ileri sürülmektedir.(Eren,2013:32)

Diğer yandan, Türkiye AB'nin diğer ülkelerle yapmış olduğu STA müzakere sürecine katılamamaktadır. Bu durum sonucunda Gelişmiş ülkeler olarak nitelendirebileceğimiz Avrupa Birliği ile Türkiye AB'nin STA imzalamış olduğu ülkelerle daha sonraki bir süreçte anlaşma sağlayacağından bu aralıkta geçen sürede Türkiye'ye zarar sağlamaktadır. Bunun önüne en kolay şekilde AB ve Türkiye'nin müzakerede olacağı ülkelerle eş zamanlı olarak sürece başlamasıdır. Türkiye'nin müzakereler hakkında bilgilendirilmesi, anlaşmalar sonucunda oluşacak negatif etkilerin yer aldığı "etki analizi " raporunun Türkiye ile paylaşılması, Türkiye ile anlaşma yapmak istemeyen ülkeler içinde 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 16/3 ve 58/2 maddeleri kapsamında telafi edici vergi uygulamasına izin verilmesi şeklinde olabilir. (Eren,2013:32)

Türkiye bu sorunu AB Ortak Konsey'inde dile getirmiştir. Fakat Avrupa Birliği söz konusu bu ülkelere bu tarz bir yaptırımda bulunamayacağını belirtmektedir. Avrupa Birliği, Türkiye pazarına AB üzerinden rahatlıkla ürünlerine sokulabilmesi fakat Türkiye'nin bu ülkelerle anlaşması olmadığı için negatif etkilere maruz kalması noktasında kayıtsız kalmaktadır.

Bir diğer konu ise STA'larda ülkelerin birbirlerine uyguladıkları tarife oranlarıdır. GB gibi bir oluşumda ortak tarife belirlendiği için bu sorun nispeten ortadan kalkmaktadır. Fakat STA'larda ekonomik kalkınmayı sağlamak için atılan bu adım menşe kurallarına da ihtiyacı doğurmaktadır.(Ticaret Bakanlığı 2019)

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE - GÜNEY KORE SERBEST TİCARET ANLAŞMASI (STA)

2.1 Türkiye-Güney Kore İlişkileri

Türkiye ve Güney Kore tarihi boyunca siyasi, ekonomik anlamda ortak paydaları paylaşmıştır. Aynı zamanda bu iki ülke siyasi, askeri ve ekonomik ilişkiler kurmuşlardır.

Genel çerçevede değerlendirildiğinde 1950 ve 1960 yıllarında Türkiye'nin Güney Kore ve Kuzey Kore savaşı için asker göndermesi, iki ülke arasındaki ilişkilerin güçlenmesine sebebiyet vermiştir. (Okan, 1998, s. 69-70)

25 Haziran 1950'de Kuzey Kore ile Güney Kore arasında başlayan savaş neticesinde Güney Kore ekonomisi büyük bir darbe almıştır. 25 Temmuz 1950'de ise NATO kararı gereğince, dönemin hükümeti bir grup Türk Tugayını Güney Kore'ye göndermek için karar almıştır. Savaşa katılan en çok asker gönderen 2. ülke Türkiye'dir. Bu olay neticesinde Türkiye ve Güney Kore arasındaki ilişkiler güç kazanmıştır. Savaş sonrasında ise Güney Kore, ABD'nin de desteğiyle Güney Kore kalkınma politikalarına öncelik vermiştir.(TETSİAD 2015:5) Savaş sonrası dönemde bu nedenle, Güney Kore ekonomik ilişkilerinde de ABD ile ve batılı ülkeler ile ilişkilerini geliştirmiştir. Türkiye ise bu dönemde Avrupa'ya dönük ilişkiler kurmayı hedeflemiştir.1952 senesinde Türkiye'nin NATO'ya üye olmasıyla aynı zamanda Avrupa Ekonomik Topluluğuna da üye olmasıyla Batı ile olan ilişkilerini geliştirme adımları atmış ve sonucunda Asya ülkeleri ile ilişkileri gelişmemiştir. (Kocacık, 2003: 1-10)

1950 dönemi iki ülke arasında daha çok demokratik ilişkilerin gelişmeye başladığı dönemdir.8 Mart 1957 tarihi iki ülke arasında demokratik ilişkileri geliştirmeye yönelik karar verdikleri tarihtir. İlk Türkiye Büyükelçisi Chung Il Kwon 25 Haziran 1957'de Ankara'da, Bilal Kamil İdil ise 11 Ekim 1957 de Güney Kore'de

güven mektubunu teslim etmiştir.25 Nisan 1958’de Adnan Menderes Güney Kore hükümetini ziyaret etmiştir.

1960’lı yılların devamında ise iki ülke arasında pek çok diplomatik temas sağlanmıştır. Bu dönem iki ülkenin ticaretinin temellerinin atıldığı dönemdir. İki ülkenin ortak noktalarından biri ise aynı dönemlerde ekonomik ve sosyal problemlerin benzerliğidir. Güney Kore1962 senesinde Birinci beş yıllık kalkınma planını yürürlüğe koyarken bir yıl sonra 1963’te Güney Kore, Birinci Beş Yıllık Kalkınma planını yürürlüğe koymuştur. Ekonomik anlamda ise Güney Kore’nin darbe yönetimi ihracata yönelik sanayileşme politikası izlerken Türkiye ise içe dönük ithal ikameci politika izlemiştir. (Ekinci, 2016) Bunun sebebi ise işsizliği azaltmak ve dışa bağıllığı en aza indirmektedir. (Atay ve Erhan 2012:239-254)

1971-1980 yıllarında ise demokratik ilişkilerin yanı sıra ekonomik, kültürel, ticari ilişkilerinde de seviye atlanmıştır. İki ülke arasında ilk kez ekonomik işbirliğinin ele alınması dönemin Dışişleri Bakanı Sabri Çağlayangil ve Güney Kore Dışişleri Bakanı Park Tong-jin görüşmeleri neticesinde Sivil Havacılık Anlaşması imzalanmıştır. Ticaret Teşviki ve Ekonomik Teknoloji İşbirliği Anlaşması da bu dönemde imzalanmıştır1977 yılında Koreli bir grup iş adamının Türkiye’yi ziyaret etmesi ile özel sektörde ekonomik işbirliği için ilk adım atılmıştır.(Lee,2007:15-24)

1980 yılı sonrası ise Turgut Özal hükümetinin başa geçmesi ve Güney Kore’nin ekonomi politikasını inceleme amaçlı yapmış olduğu ziyaret sonucunda aynı zamanda “ihracata yönelik sanayileşme politikasının izlenmesiyle ekonomik açıdan ilişkilerin en çok güç kazandığı dönem olmuştur. (Aslan, Cahit. ve Taner 2016, S:27-59.)

Güney Kore ve Türkiye arasında ilişkiler, uluslararası ekonominin ülkelere vermiş olduğu pozitif etkiler neticesinde bu iki ülkeyi birbiriyle ticaret yapmaya itelemiştir. 2013 yılında imzalanan Türkiye ve Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşması ise ekonomik ilişkiler bakımından zirve olarak nitelendirilebilir. (Lee,2007:15-24)

Öyle ki 1 Mayıs 2013 te yürürlüğe giren ‘‘Mal ticareti Anlaşması’’ ve sonrasında 1 Ağustos 2018 tarihinde yürürlüğe giren ‘‘Yatırım Anlaşması’’ ve ‘‘Hizmet Ticareti Anlaşması’’ ile ekonomik ilişkileri tarihindeki en güçlü halini almıştır.(Ticaret Bakanlığı,2019)

Türkiye ve Güney Kore tarihi boyunca pek çok Karma Ekonomik Toplantıları yapmışlardır. Bu toplantılarla birlikte ekonomik ilişkilerin güçlenmesi hız kazanmıştır. (Lee,2007:15-24)

2.2 Güney Kore’nin Türkiye’deki Doğrudan Yabancı Yatırımları

Güney Kore’nin Türkiye’de elektronik, tekstil, madencilik, metal ve hatta eğlence sektörlerinde olmak üzere pek çok sektörde yatırımları bulunmaktadır.(Sönmez,2018:5) (Karahasan,2018)

Her iki ülke ekonomik ilişkilerini güçlendirme doğrultusunda hareket etmektedirler. Güney Kore yatırımcıları, Türkiye’ye pek çok Doğrudan Yabancı Yatırımlarda bulunmuşlardır. Yasalardaki şeffaflık eksikliğinden dolayı diğer ülkeler için yatırımlarda çekimser davranışa sebep olmaktadır. Güney Kore’nin ekonomik anlamda hızla büyümesi teknolojik boyuttaki gelişimi doğrudan yabancı yatırımlara uygundur. (Erciş ve Ünal 2016 : 703)

Dönemin Türkiye Büyükelçisi Cho Yunsoo 2017 Temmuz ayında yapmış olduğu açıklamada Türkiye’de Güney Kore’nin yapmış olduğu doğrudan yabancı yatırımlarının toplam 2,4 milyar dolar olduğunu açıklamıştır. Yatırımın 700 milyon dolarlık kısmının 2016 yılında gerçekleştiğini açıklamıştır. Türkiye’nin 2017 Haziran ayı sonu verilerine göre 55,205 adet yabancı sermaye yatırımları bulunmaktadır. Bu yatırımların 326 adeti ise Güney Kore menşelidir.(Ticaret Bakanlığı,2019)

Tablo 10:Yıllar İçerisinde Güney Kore'nin Türkiye'de Yapmış Olduğu Yabancı Yatırımlar (Milyon ABD Doları / 2016-2019)

Veriler	2016	2017	2018	2019
Ülkeye giren DYY	5,1	5,8	6,2	5,5
Ülkeye giren DYY (% GSYİH)	0,4	0,4	0,4	0,4
Ülkeye giren DYY (Gayrisafi sabit sermaye yatırımlarındaki payı, %)	1,2	1,4	1,5	1,4
Ülkeden çıkan DYY	-31.2	-33,7	-36.8	-42.0
Net DYY	-26.1	-27.9	-30.6	-36.4
DYY stoğu	179.6	185.5	191.7	197.2
Kişi başına DYY stoğu (ABD doları)	3,556	3,657	3,765	3,860
DYY stoğu (% GSYİH)	12.8	12.7	13.2	13.2

Kaynak: Ticaret Bakanlığı,2019

2.3 Türkiye'de Güney Kore Yatırımlarının Nedenleri

Türkiye'de yatırım yapmanın her ülke için belli başlı avantajları vardır. Bu avantajlar sıralandığında; nüfusun Türkiye de fazla olması, bunun sonucunda ise belli bir iç talebin olması, ücretlerde ki ucuzluk, bulunduğu coğrafik konumla birlikte Batı ülkeleri olarak Avrupa'ya ve Doğu ülkeleri olarak Ortadoğu'ya yani pazara olan yakınlık, ihracata verilen teşvik ve çeşitli sağlanan gümrük tavizleridir. (Soydal,2019:578)Birçok ülke için cezbedici olan bu ortam Güney Kore içinde aynı sonucu doğurmaktadır.1980 de uygulanan serbest piyasa ekonomisiyle Güney Kore yatırımcıları için Türkiye pek çok yönden avantajlı ülke konuma gelmiştir. Aynı zamanda Güney Kore'ye göre Türkiye ile yapılan STA Asya ve Avrupa pazarlarına erişimde önemli bir ayak oluşturmaktadır.(Chang, 2015: 15)

Türkiye'nin pek çok yatırım ve pazar avantajının bulunmasının yanı sıra birçok Güney Koreli iş insanı verdikleri röportajlarda tarihi dostluklardan ve Türkiye'nin 1950'de NATO görevlendirmesi sebebiyle asker gönderimi yardımıyla geçmişten pekişen dostluk bağından ve Türkiye'ye olan "vatan borcu"nu ödemek istediklerinden yatırım yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu yatırımları da "güven yatırımı" olarak adlandırmışlardır.(Kızılbag,2018)

2.4 Güney Kore'nin Türkiye'de Yatırım Yaptığı Sektörler

2.4.1 Elektronik

Türkiye'deki ilk Güney Kore yatırımı Goldstar markasıdır. Goldstar markası Türkiye'nin Vestel markası ile ortaklık kurarak 18 Ağustos 1987 'de Vestel Goldstar Elektronik Sanayi ve Ticaret AŞ. adı altında ortak bir girişimde bulunmuşlardır. O dönem bu girişim için 9,25 milyon ABD doları sermaye harcanmıştır. Fabrika Manisa'da kurulmuştur ve bir sene sonra elektronik fırın üretimi yapılmıştır. Daha sonrasında ise müzik sistemleri ve televizyon üretilmiştir.

Güney Kore'nin en köklü ve güçlü markası olan Samsung ise 1989 yılında Türkiye'de yatırım yaparak üretime başlamıştır. Fabrika İzmir'de kurulmuştur. Sermayesi ise o dönemde 10,10 milyon ABD dolarıdır. Üretimler, Güney Kore'den alınan parçalar ile Türkiye'de üretimin sağlanması şeklinde olmaktadır.

Elektronik alanlarda yapılan bu yatırımların yanı sıra tekstil alanında da Güney Kore firması olan Sekye, İtalyan ortak işbirliği ile İstanbul'da 1990 yılında fabrika faaliyete geçirilmiştir. Fakat bu girişim bazı sebeplerden dolayı uzun ömürlü olmamıştır (Lee,2007:70-71)

2.4.2 Otomotiv

Türkiye'de Güney Kore'nin en büyük yatırımlarından biri olarak sayılabilecek otomotiv sektöründe Hyundai'dir. Hyundai markasının ilk denizaşırı

yatırımı Türkiye'ye olmuştur. Tuzla'da ilk üretimler gerçekleştirilmiştir.1994 yılında Kibar Holding ile yapılan ortaklık sonucunda Hyundai Assan Otomotiv olarak faaliyetini sürdürmüştür. (Lee,2007:70-71)1997 senesinde Türkiye'de fabrika faaliyete geçmiştir 1 Milyondan fazla araç üretimi gerçekleştirilmiştir. (Hyundai,2019)

Hyundai yatırımının temel amacı ara maddeleri ithal ederek Türkiye'de nihai ürün üretimini sağlamak ve başta Avrupa ülkeleri olmak üzere Türkiye menşeli ihracat sağlamaktır. (İncekara ve Ustaoglu 2012:467)

Hyundai'nin 2003 yılından sonra distribütörlüğünü yapan Reha Elektrik ise 2018 yılında 1 milyar dolarlık yatırım yapacağını açıklamıştır. (Hyundai,2019)

Otomotiv, lojistik, inşaat şirketi olan Halla Group, İTO (İstanbul Ticaret Odası) vasıtasıyla faaliyete geçirdiği şirketiyle Türkiye'den 1 milyar dolarlık otomotiv parçasının bölgesel dağıtımını sağlayacaklarını açıklamışlardır.(AA Haber,2019)

2.4.3 Madencilik

Güney Kore Türkiye'de krom madenini çıkarma ve ihraç etme amaçlı 1990 senesinde Türkiye'yle yarı yarıya sermayeyle ortaklık kurmuştur. 17 milyon dolarlık bu sermayenin tarafları Yukong Sonkung madencilik ve Türk Egemetal'di. (Lee,2007:70-71)

Güney Kore markası olan ve dünya çapında 4. Çelik üretici olan Posco, Daewoo International ve Kibar Holding ile ortaklık kurmuştur. 2011 de faaliyete giren firma paslanmaz çelik üretimi sağlamaktadır. (DEİK,2017)

2.4.4 Diğer yatırımlar

Güney Kore'nin en büyük yatırımları elektronik ve otomotiv olmasının yanı sıra eğlence sektöründe de farklı firmalar faaliyet göstermeye başlamışlardır. 2016

yılında Türkiye'nin en büyük film dağıtıcısı sinema işletmecilerinden Mars Group'u 800 milyon dolarlık bir sermaye ile CGV Group satın almıştır. (AA Haber,2019)

2.5 Türkiye-Güney Kore Ekonomik İş Konseyi (DEİK)

9 Mayıs 1977 de her iki ülkenin Ticaret ve Sanayi Odalar Birliği Başkanı, İş birliği Protokolünü imzalamıştır. Türkiye'nin o dönemdeki ekonomisi nedeniyle bu kurum 5 yıl süresince faaliyet gösterememiştir. Fakat Kenan Evren'inin 5 yıl sonra yapmış olduğu Güney Kore ziyaretiyle bu ilişkiler tekrardan gündeme gelmiş ve birinci toplantı 1984'de başkent Ankara'da gerçekleştirilmiştir. (Lee,2007:15-24)

Bu ilişkilerin daha düzenli ve tek bir çatı altında faaliyet göstermesi için Türkiye-Kore İş Konseyi(Turkish - Koren Business Council) olarak adlandırılmıştır.

Türkiye-Kore İş Konseyi,1989 yılında kurulmuştur. Günümüzde faaliyetlerine hala devam etmektedirler.(DEİK,2019)

2.6 Türkiye- Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşması (STA)

Tablo 11:Türkiye- Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşması (STA)

İmza Tarihi	01.08.2012
İmza Yeri	Ankara
İmzalayanlar:	Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan, Kore Cumhuriyeti Ticaret Bakanı Taeho Bark
Uygun Bulma Kanunu	Çerçeve Anlaşma Kanun No: 6390, Mal Ticareti Anlaşması Kanun No:6391 / RG 24.01.2013 / 28538
Yürürlüğe Giriş Kararnamesi	Çerçeve Anlaşma Karar Sayı: 2013/4383 / RG 21.03.2013 /28594;Mal Ticareti Anlaşması Karar Sayı: 2013/4407 / RG 27.03.2013/28600(Mükerrer)
Yürürlüğe Giriş Tarihi	01.05.2013

Kaynak: Ticaret Bakanlığı,2019

Anlaşma maddeleri ise; mal, hizmet ve yatırımlarda liberizasyon, anlaşmazlıkların halli, fikri mülkiyet hakları, rekabet, şeffaflık, ticaret ve sürdürülebilir kalkınmadan oluşmaktadır.

Türkiye Güney Kore'nin ikili ilişkileri son dönemlerde değişen dinamikleri ile belli bir ivme kazanmıştır. İki ülke tarihsel gelişimi bakımından incelediğimiz bölümde belirtildiği üzere ekonomik ilişkilerini güçlendirmek adına birçok toplantı düzenlemiş ve anlaşmalara imza atmıştır. Bunlardan en önemli ve en sonuncusu ise iki ülke arasında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmasıdır. Anlaşmanın temel amacı; ülkeler arasında kısıtlayıcı vergileri aşamalı olarak kaldırarak ticarete liberizasyonu sağlamaktır.

2.6.1 Türkiye- Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşmasının Temelleri

Türkiye-Güney Kore arasında 1 Ağustos 2012 de Ankara’da imzalanan anlaşma 1 Mayıs 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anlaşma kapsamında Çerçeve Anlaşma, Mal Ticareti Anlaşması, Hizmet Ticareti Anlaşması ve Yatırım anlaşması mevcuttur.

1.Çerçeve Anlaşma; Serbest Ticaret Anlaşmasının yapısı, fikri ve mülkiyet hakları, ticaret, kurumsal hükümler, şeffaflık, anlaşmazlıkların çözümlenmesini kapsamaktadır.

2.Mal Ticareti Anlaşması; serbest ticaretin önüne geçen tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, gümrük vergilerinin azaltılması/kaldırılması, ticarete serbestlik, teknik engelleri kaldırmak, menşe kuralları, ticaret politikası önlemlerinin kaldırılmasını amaçlanmaktadır.

3.Hizmet Ticareti Anlaşması; Hizmet Ticareti, Elektronik Ticaret ve Nihai Hükümler, Telekomünikasyon, Gerçek kişilerin hizmet sektöründe çalışması ile geçici dolaşımı, Mali hizmetleri kapsamaktadır.

4.Yatırım Anlaşması; İki ülkenin yatırımcılarına birbirlerinin pazarlarına girişte kolaylık sağlanması odaklı hukuki yapı oluşturulmasıdır. (Erkoç Ç. ve Yeter İ,2019)

Mal ticareti Anlaşması 1 Mayıs 2013 te yürürlüğe girerken, Yatırım ve Hizmet Anlaşması 1 Ağustos 2018’de yürürlüğe girmiştir.

Anlaşma yürürlüğe girdikten sonra tarife engellerinde Türkiye %65 Güney Kore%80 liberizasyon sağlamıştır.

İki ülkenin 2023 tarihine kadar %90 oranında tarife kapsamında liberizasyon hedefi mevcuttur. (Ticaret Bakanlığı,2019)

2.6.2 Türkiye-Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşmasında Tavizler

Türkiye ve Güney Kore, tedricen belirli ürünlerde tarife tavizi sağlayacaklarını taahhüt etmişlerdir.(Ticaret Bakanlığı,2019)

Tablo 12:STA’da Türkiye Taviz Tablosu

İndirim Kategorisi	Tarife Satırı	Tarife Satırı (%)	Türkiye'nin Güney Kore’den İthalatı(%)
0	7686	65	53,8
3	350	2,9	9,1
5	975	8,1	14,4
7	869	7,2	17,4
10	801	6,6	0
7A	4	0	5,3
E	748	6,2	0
NS	312	2,6	0
RD	175	1,4	0
Toplam	12102	100	100

Kaynak:(Erkoç Ç. ve Yeter İ.2019:9)

Tablo 13:STA'da Güney Kore Tablosu

İndirim Kategorisi	Tarife Satırı	Tarife Satırı (%)	Türkiye'nin Güney Kore’ye İhracatı(%)
0	9559	80,5	83,9
3	200	1,7	3,7
5	434	3,7	6,8
7	150	1,3	0,7
10	609	5,1	4,5
7A	599	5	0,2
E	180	1,5	0
NS	16	0,1	0
RD	134	1,1	0,1
Toplam	11881	100	100

Kaynak:(Erkoç Ç. ve Yeter İ.2019:9)

Tablo12. ve Tablo 13.de Tarife Satırı, Tarife Satırı yüzdesi ve İhracat, İthalat oranları görüntülenmektedir. İndirim Kategorisindeki verilerin açıklamaları aşağıdaki gibidir;

0: Anlaşmanın yürürlüğe giriş tarihinde gümrük vergileri sıfırlanacak ürünler

3: Gümrük vergileri Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren her yıl için eşit olmak üzere dört aşamada kaldırılacak ve dördüncü yılın 1 Ocak gününden itibaren gümrük vergisinden muaf olacak ürünler

5: Gümrük vergileri Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren her yıl için eşit olmak üzere altı aşamada kaldırılacak ve altıncı yılın 1 Ocak gününden itibaren gümrük vergisinden muaf olacak ürünler

7: Gümrük vergileri Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren her yıl için eşit olmak üzere sekiz aşamada kaldırılacak ve sekizinci yılın 1 Ocak gününden itibaren gümrük vergisinden muaf olacak ürünler

10: Gümrük vergileri Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren her yıl için eşit olmak üzere on bir aşamada kaldırılacak ve on birinci yılın 1 Ocak gününden itibaren gümrük vergisinden muaf olacak ürünler

7A: Gümrük vergileri Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren ilk iki yıl toplamda yarım puan daha hızlı tarife indirimi sağlanarak sekiz aşamada kaldırılacak ve sekizinci yılın 1 Ocak gününden itibaren gümrük vergisinden muaf olacak ürünler

RD: Anlaşmanın yürürlüğe giriş tarihinden itibaren açıklama sütununda belirtilen indirimli gümrük vergisi oranına tabi olacak ürünler

E: Temel vergi oranında sabitlenen ürünler

R: Anlaşma kapsamında herhangi bir yükümlülük getirilmeyen pirinç ürünleri (yalnızca Kore listesinde yer almaktadır)

NS: Anlaşma kapsamında tarife indirimine veya sabitlenmesine tabii olmayacak, gümrük vergi oranları artırılacak ürünler(İGMD,2019)

Tarım ürünlerdeki tavizler Güney Kore'nin Türkiye'ye sağladığı en büyük ve etkili taviz kalemi olmuştur. 43,5 milyon dolar ile tarım ürünlerine tekabül etmektedir.10 yıl içerisinde Güney Koregümrük vergilerini sıfırlayacağını açıklamıştır. Anlaşma 1 Mayıs 2013 ten sonra yürürlüğe girdikten sonra

buğday,fındık,sığır derisi,zeytinyağı,kakosuz şeker ürünleri,kuru incir vb kalemlerde ve özellikle bazı ürünlerde %100 den fazla artış gerçekleşerek anlaşma yürürlüğe girdikten bir sene sonra bir önceki döneme göre %26 artış göstermiştir ve 532 milyon dolar ihracat sağlanmıştır.

Sanayi ürünlerinde iki tarafta 7 yıl içerisinde gümrük vergilerini sıfırlayacaklarını açıklamışlardır. Kimyasallar için sınırlı sayıdaki ürünler dışında Türkiye ve Güney Kore yürürlük tarihinden itibaren gümrük vergilerini sıfırlarken sınırlı sayıdaki ürünler Güney Kore tarafınca 3 ve 5 yıllık indirim takvimi uygulayacaktır. Türkiye ise sınırlı sayıdaki ürünlerde 5 yıllık indirim sağlayacaktır.Tekstil ve konfeksiyon sektörlerinde Türkiye'nin hassasiyeti mevcut olduğundan birkaç ürün grubunda 7 yıl ve genel olarak 5 yıllık indirim takvimi uygulayacaktır.Güney Kore ise belirlenen 37 üründe 7 yıllık indirim uygulayacakken belirtilen 37 dışındaki üründe anlaşmanın yürürlük tarihinde sıfırlamıştır.Demir-çelik Sektöründe Güney Kore yürürlük tarihinde gümrük vergilerini sıfırlamıştır.Türkiye ise 7 yıllık ve 5 yıllık olmak üzere indirim uygulayacaktır.Sınırlı sayıdaki tarife oranları düşük olan ürünlerde de yürürlük tarihinde sıfırlamıştır.Makine ve elektrikli eşyalar sektöründe Güney Kore çoğu üründe yürürlükte vergileri sıfırlamıştır. Fakat AB anlaşmasına paralel hassasiyet arz eden ürünlerinde 5 yıllık inidirm takvimi uygulayacaklarını belirtmişlerdir. Türkiye için önemli olan televizyonda 7 yıllık takvim indirimi uygulanacağı belirtilmiştir.Türkiye ise birkaç ürün grubunda yürürlük tarihinde gümrük vergilerini sıfırlamıştır.Fakat genel olarak 3,5 ve 7 yıllık indirim uygulanacağı belirtmiştir.

Türkiye'nin Güney Kore'den ithalat sağladığı en önemli ürün grubu olan otomotiv Sektöründe Güney Kore 5 ve 3 yıllık takvim indirimi uygulayacaktır.Türkiye ise 7 yıllık takvim indirimi uygulayacaktır

Türkiye ise Avrupa Birliği için uyguladığı taviz politikasının aynısını Güney Kore için uygulamaktadır. (Erkoç Ç. ve Yeter İ,2019)

2.6.3 Türkiye ve Güney Kore Dış Ticareti

2.6.3.1 Türkiye'nin Güney Kore'ye İhracatında Bulunduğu Başlıca Ürünler

Türkiye'nin Güney Kore'ye olan ihracatında başlıca ürünler; insan kanı, serum gibi eczacılık ürünler; petrol yağları; demir, çinko, alüminyum, bor oksitleri gibi madeni ürünler; karayolu parça ve aksesuarları; bomba, torpido gibi savunma araçları; konservelelerdir.(TETSIAD,2019)

Tablo 14.Türkiye'nin Güney Kore'ye İhracatında Başlıca Ürün Grupları

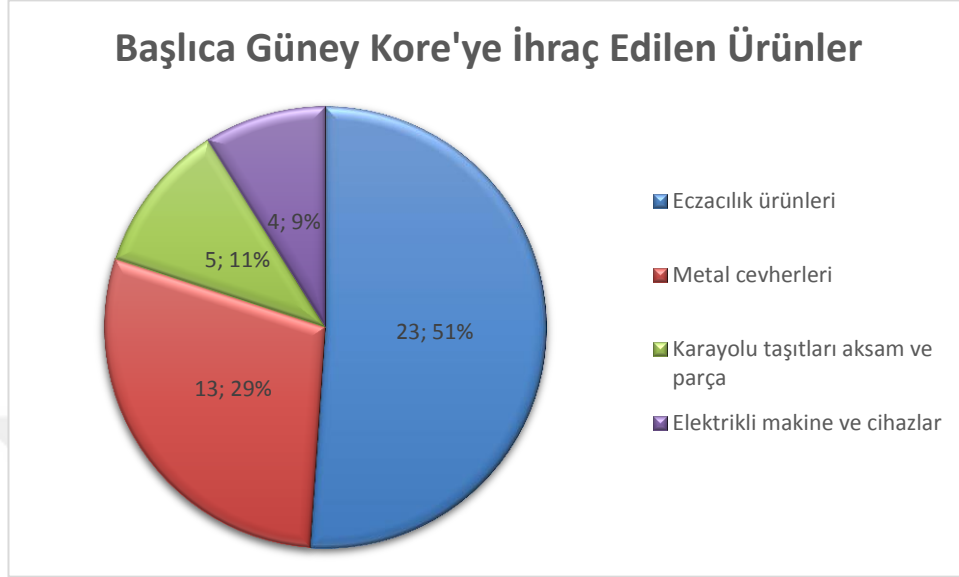
(ABD doları)

Ürün Kodu (HS4)	Ürün grubu	Türkiye'nin Güney Kore'ye İhracatında Başlıca Ürün Grupları									
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	TÜM ÜRÜNLER	234609	304301	528507	527993	460050	470464	568635	518775	584115	929107
'30	ECZACILIK ÜRÜNLERİ	2082	2174	9927	48263	30246	110255	225380	164798	136389	354084
'84	NÜKLEER REAKTÖRLER, KAZAN: MAKİNA VE CİHAZLAR, ALETLER, PARÇALARI	16947	19960	25382	25457	32382	49283	71588	66767	68864	85171
'87	KARA TAŞITLARI, PARÇALARI VE BUNLARIN AKSESUARLARI (DEMİRYOLU VEYA TRAMVAY VAGONLARI HARİÇ)	30115	23896	22709	5331	7757	8652	13226	14231	26613	70813
'26	METAL CEVHERLERİ, CÜRUF VE KÜL	467	6965	12715	5573	27037	37832	20584	36428	88990	66023
'27	MİNERAL YAKITLAR, MİNERAL YAĞLAR VE MÜSTAHSALLARI, MUMLAR	34755	89913	245259	267397	163550	40941	19995	10797	23620	32696
'74	BAKIR VE BAKIRDAN EŞYA	2833	3183	1802	1265	2542	2057	3107	2637	5903	25812
'03	BALIKLAR, KABUKLU HAYVANLAR, YUMUSAKÇALAR, DİĞER OMURGASIZLAR	3921	4889	5453	7641	7362	5040	4934	6325	9623	22989
'43	POSTLAR, KÜRKLER, TAKLİT KÜRKLER VE MAMULLERİ	889	1404	4071	3235	5341	7319	5380	5019	8814	22845
'28	İNORGANİK KİMYASAL MÜSTAHSALLAR,ORGANİK,İNORGANİK BİLEŞİKLER	3323	5856	12157	15071	13513	16660	17946	14930	15007	20363
'85	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR,AKSAM VE PARÇALARI	10452	15347	29248	16616	19883	15367	21429	38112	22096	18157
'41	HAM POSTLAR,DERİLER (KÜRKLER HARİÇ) VE KÖSELELER	2945	2785	2969	3728	7316	6966	8612	10490	15232	13817
'32	DEBAGAT VE BOYACILIKTA KULLANILAN HÜLASA,BOYA,MACUN,SAKIZLAR	5051	5843	7403	7613	7369	9055	9169	7525	11149	12403
'72	DEMİR VE ÇELİK	25172	7485	26641	9590	12292	21290	6614	7289	9253	12210
'62	ÖRÜLMEMİŞ GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	4402	3804	5154	6699	6904	5367	5423	9132	10508	11194
'20	SEBZE,MEYVA,BİTKİ PARÇALARI,SERT KABUKLU YEMİS KONSERVELERİ	4029	5402	4551	7465	6597	10358	8660	9397	7411	11151

Kaynak:Trademap 2019

Tablo 14. incelendiğinde 2018 yılında Türkiye'nin Güney Kore'ye ihracatında başlıca ürün grupları; eczacılık ürünleri, nükleer reaktörler, kazan: makina ve cihazlar, aletler, parçaları, kara taşıtları, parçaları ve bunların aksesuarları (demiryolu veya tramvay vagonları hariç), metal cevherleri, cüruf ve kül olmuştur. 2009 yılında eczacılık ürünleri 2082 ABD doları iken 2018 yılında bu rakam 354084 ABD doları olmuştur. Neredeyse 10 sene içerisinde 100 kattan fazla bir artış sergilenmiştir. Özellikle STA imzalandığı tarih göz önüne alınırsa 2013 senesinde eczacılık ürün grubunda Türkiye'nin Güney Kore'ye ihracatı 30246 ABD doları iken bir sonraki sene bu rakam 110255 ABD doları olmuştur.%264 artış sağlamıştır. Nükleer reaktörler, kazan: makina ve cihazlar, aletler, parçaları, 2009 senesinde 16947 ABD doları iken 2018 yılında 85171 ABD doları olmuştur. Ürün grubunun ihracatında %400 bir artış sağlanmıştır. Kara taşıtları, parçaları ve bunların aksesuarları (demiryolu veya tramvay vagonları hariç) ürün grubunda 2009 senesinde 30115 ABD doları iken 2018 senesinde bu rakam 70813 ABD dolarıdır.%135 artış sağlanmıştır. Metal cevherleri, cüruf ve kül ürün grubunda ihracat 2009 senesinde 467 ABD doları iken 2018 senesinde 66023 ABD doları olmuştur. Ürün grubunun ihracatında 141 kat artış sağlanmıştır. Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve müstahsalları, mumlar ürün grubunda 2009 senesinde ihracat oranı 34755 ABD doları iken 2018 senesinde 32696 ABD dolarıdır. Bu ürün grubunun ihracatında %6 lık bir azalış mevcuttur. Fakat yine de en çok ihraç edilen ürün grupları arasındadır. Tablonun geneline baktığımızda 2013 STA'sından sonra Türkiye'nin Güney Kore'ye sağladığı ihracat hacminde ciddi oranlarda artış sağladığı görülmektedir.

Grafik 2: Türkiye'nin Güney Kore'ye İhraç Ettiği Başlıca Ürünler

Kaynak: Veriler Ticaret Bakanlığı ve TÜİK sitesinden alınıp yazar tarafından oluşturulmuştur.

Güney Kore'ye ihraç edilen başlıca ürünler Grafik 2.deki gibidir. Eczacılık ürünleri %23,51 ile en çok ihraç edilen ürünlerde başı çekmektedir. Metal cevherler %13,29 luk pay ile büyük bir orana sahiptir. Karayolu parça ve aksesuarlar %5,11,elektrikli makine ve cihazlar %4,9 tur.(Ticaret Bakanlığı,2019)

2.6.3.2 Türkiye'nin Güney Kore'den İthalatında Bulunduğu Başlıca Ürünler

Türkiye'nin Güney Kore'den ithalatındaki başlıca ürünler; binek otomobiller, monitörler ve televizyon alıcı cihazı gibi elektronik eşyalar, karayolu aksesuarları, plastik ve plastikten ürünler, demir, çelik gibi ürünlerdir.

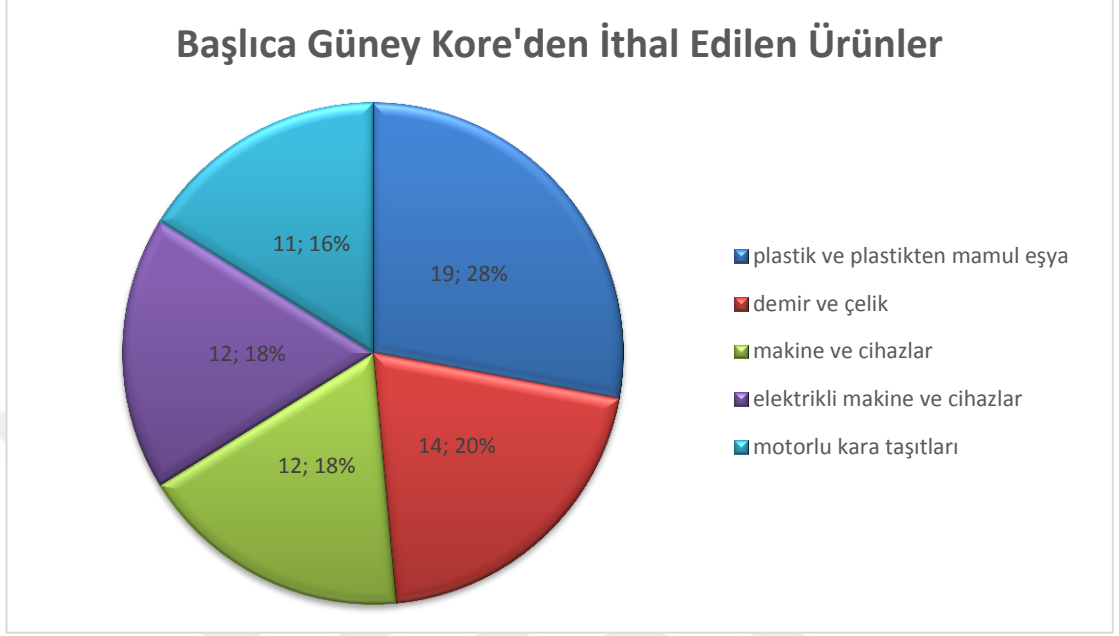
Tablo 15.Türkiye'nin Güney Kore'den İthalatında Başlıca Ürün Grupları(ABD Doları)

Ürün Kodu	Ürün grubu	Türkiye'nin Güney Kore'den İthalatında Başlıca Ürün Grupları									
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
TOPLAM	TÜM ÜRÜNLER	3118214	4764057	6298483	5660093	6088318	7548319	7057381	6384242	6608874	6343174
'39	PLASTİK VE PLASTİKTEN MAMUL EŞYA	314142	476887	639497	612759	933216	1340405	1160535	1077209	1224701	1185348
'72	DEMİR VE ÇELİK	253217	339406	375371	321237	406325	694474	892937	871201	907042	916060
'84	NÜKLEER REAKTÖRLER,K AZAN:MAKİNA VE CİHAZLAR,ALET LER,PARÇALARI	520738	773914	944379	1015869	1310686	1073284	794786	898108	789799	735670
'85	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR,AKSA M VE PARÇALARI	534287	887005	1084798	1213736	1329013	1860571	1505153	1053185	765068	608808
'87	KARA TAŞITLARI, PARÇALARI VE BUNLARIN AKSESUARLARI (DEMİRYOLU VEYA TRAMVAY VAGONLARI HARİC)	488443	722480	965673	700458	630419	604154	661108	720057	704280	571586
'29	ORGANİK KİMYASAL MÜSTAHSALLAR	53249	64342	64315	70463	182905	379942	359389	308816	356626	421087
'30	ECZACILIK ÜRÜNLERİ	15608	5822	13387	49951	44940	133261	219472	210305	175237	377826
'54	DOKUMAYA ELVERİŞLİ SUNİ VE SENTETİK LİFLER	120171	150914	155033	137502	133809	167542	162820	171870	189769	219616
'40	KAUÇUK VE KAUÇUKTAN EŞYA	103624	149491	230448	199557	198907	204708	166404	159005	206581	183434
'89	GEMİLER,SUDA YÜZEN TAŞIT VE ARAÇLAR	185748	416056	305567	210587	625	44411	41856	39926	289829	154602
'90	OPTİK,FOTOĞRA F,SİNEMA,ÖLÇÜ, KONTROL,AYAR CİHAZLARI TIBBİ ALET	48114	88552	105862	158165	178399	290914	360615	224000	161648	118698
'60	ÖRME EŞYA	51937	92432	106895	62811	88427	90046	75610	67647	113606	99384
'27	MİNERAL YAKITLAR,MİNE RAL YAĞLAR VE MÜSTAHSALLAR L,MUMLAR	15317	55126	498976	181209	19364	26246	17415	14360	18046	82975
'55	SENTETİK VE SUNİ DEVAMSIZ LİFLER	5981	10601	12201	5963	10792	19657	26177	29056	42214	64091
'93	SİLAHLAR VE MÜHİMMAT,BU NLAR AKSAM,PARÇA VE AKSESUARLARI	1094	6313	2393	14432	8097	4709	29371	4715	27647	61333

Kaynak: Trademap,2019

Tablo 15. İncelendiğinde 2018 yılında Türkiye'nin Güney Kore'den ithalatında başlıca ürün grupları; plastik ve plastikten mamul eşya, demir ve çelik, nükleer reaktörler, kazan: makina ve cihazlar, aletler, parçaları, elektrikli makina ve cihazlar, aksam ve parçaları, kara taşıtları, parçaları ve bunların aksesuarları (demiryolu veya tramvay vagonları hariç) olmuştur. 2009 yılında plastik ve plastikten mamul eşya, 314142 ABD doları iken 2018 yılında bu rakam 1185348 ABD doları olmuştur. Neredeyse 10 sene içerisinde %270 bir artış göstermiştir. Demir ve çelik ürün grubunda 2009 yılında ihracat 253217 ABD doları iken 2018 yılında bu rakam 916060 ABD doları olmuştur. Ürün grubunun ithalatında %261 artış sağlanmıştır. Nükleer reaktörler, kazan: makina ve cihazlar, aletler, parçaları ürün grubunda 2009 senesinde 520738 ABD doları ihracat sağlanırken 2018 senesinde bu rakam 735670 ABD doları olmuştur. Ürün grubunun ithalatında %41 artış sağlanmıştır. Elektrikli makina ve cihazlar, aksam ve parçaları ürün grubunda 2009 senesinde 534287 ABD doları ihracat sağlanırken 2018 senesinde bu rakam 608808 ABD doları olmuştur. Ürün grubunun ithalatında %13 artış sağlanmıştır. Kara taşıtları, parçaları ve bunların aksesuarları (demiryolu veya tramvay vagonları hariç) ürün grubunda 2009 senesinde 488443 ABD doları ihracat sağlanırken 2018 senesinde bu rakam 571586 ABD doları olmuştur. Ürün grubunun ithalatında %17 artış sağlanmıştır. Tablo incelendiğinde hiçbir ürün grubunun ithalatında düşüş görüntülenmemektedir. 2013 STA'sından sonra Türkiye'nin Güney Kore'den sağladığı ithalat hacminde ciddi oranlarda artış sağladığı görüntülenmektedir.

Grafik 3: Türkiye'nin Güney Kore'den İthal Ettiği Başlıca Ürünler

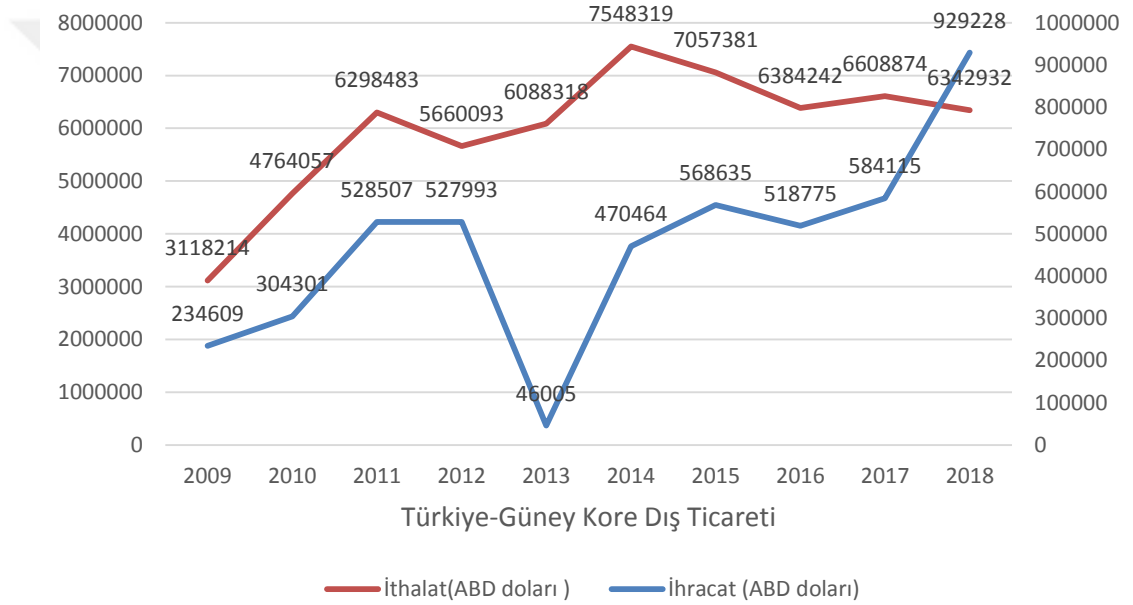
Kaynak: Veriler Ticaret Bakanlığı ve TÜİK sitesinden alınıp yazar tarafından oluşturulmuştur.

Güney Kore'den ithal edilen başlıca ürünler Grafik3.deki gibidir. Plastik ve plastikten mamul eşyalar %19,28 ile ithal edilen ürünler diliminde en büyük paya sahiptir. Demir çelik %14,20 ile en çok ithal edilen ürünlerdir. Makine ve cihazlar, elektrikli makine ve cihazlar %12,18 ile eşit oranda en çok ithal edilen ürünlerdir. Motorlu kara taşıtlar %11,6 oranında ithal edilen ürünlerdir.

2.6.3.3 Türkiye-Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşmasının Dış Ticarete Etkileri

Bu bölümde Türkiye-Güney Kore serbest ticaret anlaşmasının dış ticarete etkileri Trademap sitesinden alınan veriler üzerinden analiz edilecektir. 2009-2018 yılları arasındaki veriler incelenmiş olup, 2013 senesinde imzalanan STA öncesindeki dış ticaretin durumu ve STA sonrasındaki yıllar bazında gelişmeler irdelenecektir.

Grafik 4:Türkiye-Güney Kore İhracat ve İthalatı(Milyon ABD Doları)

Kaynak: Veriler Trademap sitesinden alınıp yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 4. incelendiğinde; 2013 yılında yürürlüğe giren Türkiye-Güney Kore STA'sından sonra ikili ticaret büyük bir ivme kazanmıştır. Devam eden yıllarda da serbest ticaret önceki dönemlere nazaran dalgalanmalar olsa da stabil bir artış sergilemiştir.

Tablo 16: Türkiye ve Güney Kore Dış Ticareti Değerleri

Yıl	İhracat (ABD doları)	İthalat(ABD doları)	Denge (ABD doları)
2009	234,609	3,118,214	-2,883,605
2010	304,301	4,764,057	-4,459,756
2011	528,507	6,298,483	-5,769,976
2012	527,993	5,660,093	-5,132,100
2013	460,05	6,088,318	-5,628,268
2014	470,464	7,548,319	-7,077,855
2015	568,635	7,057,381	-6,488,746
2016	518,775	6,384,242	-5,865,467
2017	584,115	6,608,874	-6,024,759
2018	929,228	6,342,932	-5,413,704

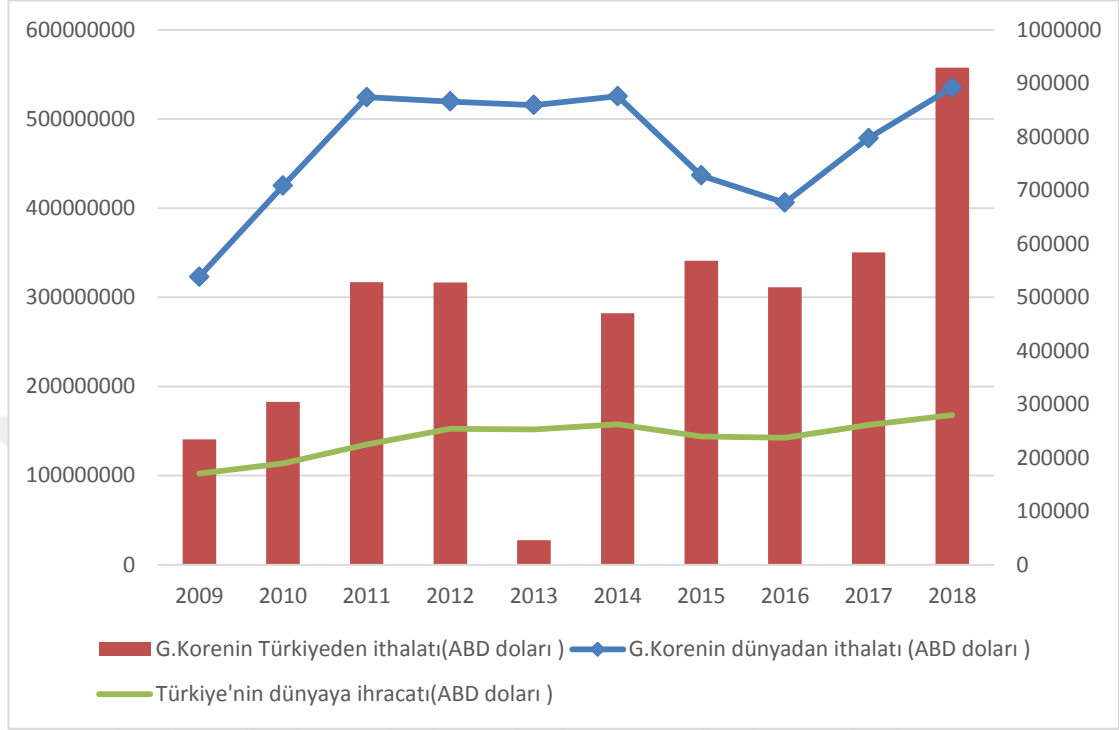
Kaynak:Trademap

Tablo 16.da Türkiye-Güney Kore dolar cinsinden yıllar bazında yapılan ticaret rakamları mevcuttur. Tablo 10. incelendiğinde 2013 yılı mal ticareti anlaşması dönemi öncesinde 2009 yılında Türkiye'nin Güney Kore'ye yapmış olduğu ihracat 234,609 ABD doları iken 2018 yılında bu rakam 929,228 ABD dolarıdır.2009 yılında Türkiye'nin Güney Kore'den yapmış olduğu ithalat 3,118,214 ABD doları iken 2013 yılında bu rakam 6,342,932 ABD dolarıdır.

2.6.3.4 Türkiye-Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşması Dünya Ticareti Karşılaştırması

Bu bölümde Türkiye-Güney Kore ülkeleri arasında ticaret gerçekleşirken Türkiye ve Güney Kore'nin dünya ile yapılan ihracat-ithalat karşılaştırmaları yapılacaktır.

Grafik 5: Türkiye-Güney Kore-Dünya İhracat ve İthalatı(1)(Milyon ABD Doları)

Kaynak: Veriler Trademap sitesinden alınıp yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 5.de görüldüğü üzere STA kapsamında 2013 yılında yapılan mal ticareti anlaşması ile Güney Kore'nin 2013 yılı itibariyle Türkiye'den yaptığı ithalat stabil bir artış göstermektedir. Aynı seneler içerisinde tablo da kontrol edildiğinde 2013 senesinde Güney Kore'nin dünyadan ithalatında küçük bir artış yaşasa da devamındaki yıllarda ciddi anlamda bir düşüş yaşamıştır. Daha sonrasında 2016 yılında tekrar bir ivme kazanarak dünya ithalatında artış sağlamıştır.

Türkiye'nin dünyaya olan ihracatında 2014-2015'te azalış gösterse de Güney Kore'ye olan ihracatta azalışın aksine STA'nın etkisine istinaden belli bir oranda artış kaydedilmiştir.

Tablo 17: Türkiye-Güney Kore-Dünya İhracat ve İthalatı(1)

Yıl	G.Kore'nin dünyadan ithalatı (ABD doları)	G.Kore'nin Türkiyeden ithalatı(ABD doları)	Türkiye'nin dünyaya ihracatı(ABD doları)	İhracat Partnerliği Payı(%)
2009	323,081,675	234,609	102,142,613	0,23
2010	425,208,007	304,301	113,883,219	0,27
2011	524,405,224	528,507	134,906,869	0,39
2012	519,575,597	527,993	152,461,737	0,35
2013	515,560,844	460,050	151,802,637	0,30
2014	525,563,837	470,464	157,610,158	0,30
2015	436,547,721	568,635	143,850,376	0,40
2016	406,059,974	518,775	142,529,584	0,36
2017	478,413,948	584,115	156,992,940	0,37
2018	535,172,391	929,228	167,967,219	0,58

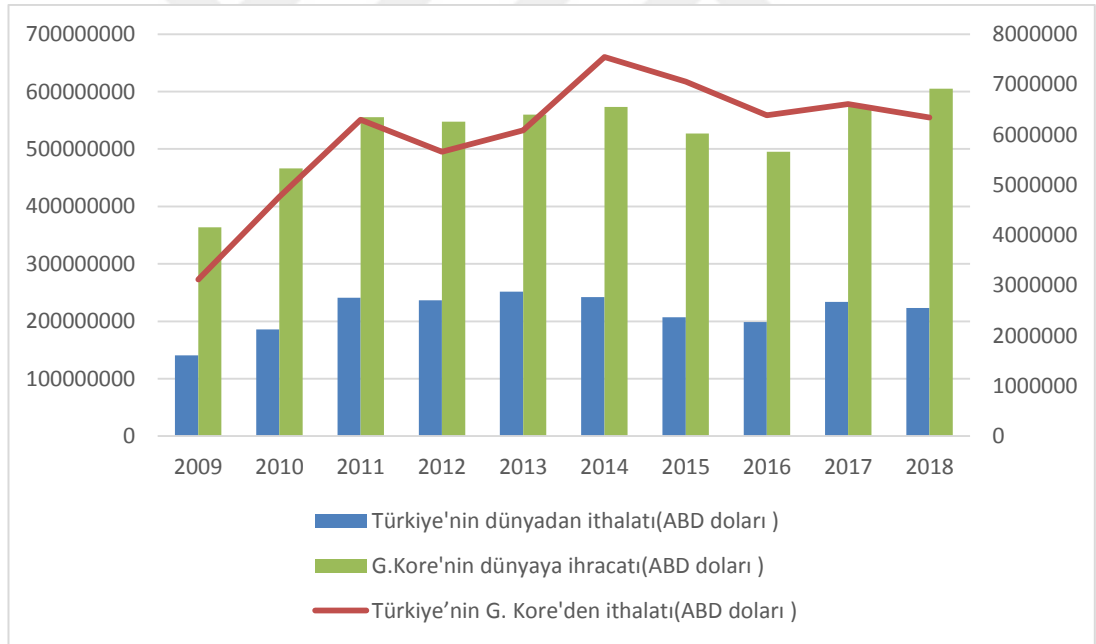
Kaynak: Trademap

Tablo 17.'de dolar cinsinden yıllar bazında yapılan ticaret rakamları mevcuttur. Tablo incelendiğinde 2013 yılı mal ticareti anlaşması dönemi öncesinde 2011 yılında Güney Kore'nin Türkiye'den yapmış olduğu ithalat 528,507 ABD doları ,2012 yılında 527,507ABD doları ve anlaşmanın yapıldığı yıl 2013'te ise 460,050ABD dolarıdır. Güney Kore STA öncesinde yıllar içerisindeki ithalatının düştüğü gözlemlenmektedir.2013 yılına gelindiğinde durum değişmemektedir. 2013 yılında STA'nın etkilerini göremeyişimizin nedeni ise Mayıs ayında yürürlüğe girmesidir. Asıl etkisini ise devam eden yıllarda görüntülenmektedir.2014 yılında 470,464ABD doları bir önceki dönemine göre %2'lik bir artış sergilerken 2015 yılında 568,635ABD doları ile %20'lik bir artış kaydetmiştir. Devam eden yıllarda farklı etmenlerden dolayı dalgalanmalar yaşansa da 2018 yılında 929,228 ABD doları ile Türkiye'nin Güney Kore'ye ithalatı sağlanmıştır. Bu veriler ışığında mal

ticaret anlaşmasının yapıldığı 2013 yılı ile 2018 yılı ihracatımız baz alındığında %100 oranında bir artış sergilendiğini görmekteyiz.

Güney Kore'nin dünyadan yapmış ithalat 2013 yılı incelendiğinde 515,560,844 ABD doları olarak kaydedilmiştir. 2018 yılındaki ithalatı ise 535,172,391 ABD dolarıdır. Bu seneler içerisinde %3 oranında ithalatta bir artış görülmektedir. Türkiye'nin 2013 yılında dünyaya yapmış olduğu ithalat 151,802,637 ABD doları iken 2018 yılında 167,967,219 ABD dolarıdır. Bu ise %10'luk bir artış demektir. Bu oranları karşılaştırdığımızda Türkiye'nin Güney Kore'ye yapmış olduğu STA kapsamındaki ticaretin ne kadar önemli olduğu ve olumlu sonuçları gözler önüne serilmektedir.

Grafik 6: Türkiye-Güney Kore-Dünya İhracat ve İthalatı(2)(Milyon ABD Doları)

Kaynak: Veriler Trademap sitesinden alınıp yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 6. incelendiğinde 2013 yılında yürürlüğe giren Mal ticareti anlaşması ile Türkiye'nin Güney Kore'den yapmış olduğu ithalatındaki artış 2014 ile

görüntülenmektedir. Devam eden yıllarda ise Güney Kore'nin tüm dünyaya olan ihracatında ciddi anlamda bir azalma görüntülenmektedir. Aynı yıllarda ise Türkiye'nin ithalatında azalma seyir etmiştir. Türkiye'nin Güney Kore'den ithalatı ise bu dönemde azalış gösterse de dünya ile karşılaştırıldığında daha az bir oran görülmektedir.2016 yılından sonra ise ithalattaki artış stabil olduğu görüntülenmektedir.

Tablo 18: Türkiye-Güney Kore-Dünya İhracat ve İthalatı(2)

Yıl	Türkiye'nin dünyadan ithalatı(ABD doları)	Türkiye'nin G. Kore'den ithalatı(ABD doları)	G.Kore'nin dünyaya ihracatı(ABD doları)	İthalat Partnerliği Payı (%)
2009	140,928,421	3,118,214	363,531,063	2,21
2010	185,544,332	4,764,057	466,380,620	2,57
2011	240,841,676	6,298,483	555,208,898	2,62
2012	236,545,141	5,660,093	547,854,448	2,39
2013	251,661,250	6,088,318	559,648,708	2,42
2014	242,177,117	7,548,319	573,091,134	3,12
2015	207,206,509	7,057,381	526,900,733	3,41
2016	198,618,235	6,384,242	495,465,606	3,21
2017	233,799,651	6,608,874	573,716,618	2,83
2018	223,046,481	6,342,932	605,169,190	2,98

Kaynak: Veriler Trademap sitesinden alınıp yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 18'i incelediğimizde 2013 yılında Türkiye'nin Güney Kore'den ithalatı 6,088,318ABD doları olarak kaydedilmiştir. STA kapsamında bir sonraki sene bu rakam 7,548,319ABD doları olarak kaydedilmiştir. Bu oran %23'e tekabül etmektedir. Güney Kore'nin 2013 yılında dünyaya olan ihracatı 559,648,708 ABD dolarıdır. 2014 senesinde ise 573,091,134 ABD doları ile %2 artış sergilemiştir. Aynı yıllar baz alındığında Türkiye'nin dünyaya ithalatı 2013 senesinde 251,661,250 ABD doları iken 2014 senesinde 207,206,509ABD doları ile %4'lük bir azalış sergilenmiştir. Bu verilerden yola çıktığımızda 2013 mayısta yürürlüğe giren STA ile Türkiye'nin dünyadan yapmış olduğu ithalatta azalış görüntülenmekteyken, Güney Kore'den yapmış olduğu ithalattaki artış ile bu kapsamdaki serbest ticaretin önemi rakamsal boyutta görüntülenmektedir.

Türkiye'nin dünyadan ithalatı 2013 senesinde 251,661,250 ABD dolarıdır.2018 senesinde ise 223,046,481 ABD dolarıdır. Yıllar içerisinde %12 oranda azalma görüntülenmektedir. Türkiye'nin Güney Kore'den ithalatı ise 2013 senesinde 6,088,318 ABD doları iken 2018 senesinde 6,342,932 ABD doları olarak kaydedilmiştir. Bu oran ise %4 'lük bir artış olarak görülmektedir.

Bu tablolar nezdindeki sonuçlar göz önüne alındığında STA'ların Türkiye'ye Güney Kore'ye nazaran pozitif sonuçlar doğurmuştur. Bunun en büyük nedeni ise Türkiye'ye tanınan tavizlerin daha fazla olmasıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE-GÜNEY KORE STA'NIN AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER VE ENDÜSTRİ İÇİ TİCARET VERİLERİNİN ANALİZİ

Karşılaştırmalı Üstünlükler teorisi çalışmanın önceki bölümlerinde bahsedildiği gibi bir ülkenin iki malı olduğu varsayımında, ikisinde de dezavantaj sahibi olduğu durumda da dış ticaret yapabileceğini savunmaktadır. Bunun sebebi ise diğer ülkenin sahip olduğu iki avantajlı maldan daha az fayda sağlayanı yani maliyeti daha fazla olanı diğer ülkeden ithal etmesiyle kar sağlamasıdır.

Bu bölümde Türkiye ile Güney Kore arasında imzalanan STA kapsamında iki ülke arasında dış ticaretin ne şekilde farklılaştığı, Türkiye'nin hangi mal ve mal grupları üzerinde avantajlı olduğunu açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler ve endüstri içi ticaret verileri kullanılarak analiz edilecektir.

3.1 Veriler ve Yöntem

Bu çalışmada Dış Ticaret Sınıflandırmalarından biri olan ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından oluşturulmuş HS Kod (GTİP-Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu -GTİP) baz alınmıştır.

HS Kod Sınıflandırmasında ürünler ve bölüm kodları olarak belirlenmiştir. Sınıflandırma verileri, TÜİK'ten (Türkiye İstatistik Kurumu) alınmıştır. Çalışmada WITS (World Integrated Trade Solution) veri tabanından ihracat verileri derlenmiştir.

Tablo 19:Dış Ticaret Sınıflandırılması: Hs Kod

BÖLÜM ADI	BÖLÜM KODU
01-05	Canlı hayvanlar
06-15	Bitkisel Ürünler
16-24	Gıda Ürünleri
25-27	Madeni Ürünler
28-38	Kimya Ürünleri
39-40	Plastik ürünler
41-43	Deriler
44-49	Ağaç ve ahşap
50-63	Tekstil
64-67	Ayakkabı
68-71	Cam eşyalar
72-83	Metaller
84-85	Makineler ve Elektrik
86-89	Ulaşım Araçları
90-97	Muhtelif eşyalar
99	Başka yerde sınıflandırılmamış mal ve işlemler

Kaynak: TÜİK,2019

Söz konusu verilerek kullanılarak, Türkiye'nin dünya ile yapmış olduğu dış ticarete karşılaştırılmış üstünlükleri ve Güney Kore'nin dünya ile yapmış olduğu dış ticarete karşılaştırılmış üstünlükleri analiz edilecektir. Bu analiz Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi (Revealed Comparative Advantages Index - RCA) ile sağlanacaktır.

Aynı zamanda, Türkiye ve Güney Kore'nin birbiriyle yapmış olduğu dış ticarete hangi ürünlerde karşılaştırılmış üstünlüklere sahip olduğu Görelî İhracat Üstünlüğü Endeksi (Relative Export Advantage Index-RXA) ile analiz edilecektir.

Türkiye ve Güney Kore'nin dış ticaret yapısını anlamak, STA'nın iki ülke arasındaki ticaretindeki etkileri endüstri içi ticaret verileri ile analiz edilecektir.

RCA Endeksi, RXA Endeksi ve Endüstri İçi Ticaret analizi için WITS (World Integrated Trade Solution) ve Trademap sitesinden 2009-2017 yılları arasındaki ihracat verilerinden yararlanılmıştır.

3.1.1 RCA (Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler) Endeksi

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (Revealed Comparative Advantages - RCA) Türkiye'nin ve Güney Kore'nin dünya ile yapmış olduğu dış ticarete hangi mallarda avantaj sahibi olduğu ve hangi mallarda da dezavantaj sahibi olduğu açıklanacaktır.

Bu kapsamda Balassa'nın RCA'yı formülize ettiği RCA Endeksi yöntemi ile ülkelerin karşılaştırılmış üstünlüğü ölçülmektedir. (Adaçay, Funda Rana,2007: 200) (Çelik, 2011: 9)

RCA Endeksi, dış ticarete hangi ürün ve ürün gruplarında uzmanlaşma sağlandığını ölçmek için kullanılmıştır.(Laursen,1998:1,aktaran: Gürpınar ve Altay,2008:262)

RCA Endeksi aşağıdaki gibidir;

$$RCA_{iM} : \frac{(X_{iM} / X_M)}{(X_{iF} / X_F)} \quad (1.1)$$

RCA_{iM} :M ülkesinin i malı için açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler indeksini ifade etmektedir.

X_{iM} :m ülkesinin i malı ihracatı

X_M :m ülkesinin toplam ihracatı

X_{iF} :i malı dünya ihracatı

X_F :toplam dünya ihracatı

RCA Endeksi 1 den büyük olması durumunda ülkenin belirtilen mal gurubunda karşılaştırmalı üstünlük sahibi olduğu anlaşılmaktadır. RCA Endeksi 1 den küçük olması durumunda ise karşılaştırmalı üstünlük sağlamadığı ve dünyada gerçekleştirilen ihracata nazaran olumsuz sonuç çıktığı anlaşılmaktadır. (Şahinli, 2011:235).

3.1.2 RXA (Görelî İhracat Üstünlüğü) Endeksi

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri'nin detaylandırılmış hali Görelî İhracat Üstünlüğü (Relative Export Advantage-RXA) iki ülkenin birbirine karşı hangi mallarda karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu açıklanmaktadır.

Bu kapsamda Vollrath'ın(1991) RXA'yı formülize ettiği RXA Endeksi yöntemi ile iki ülkenin birbiriyle gerçekleştirmiş olduğu dış ticarete karşılaştırılmış üstünlüğü ölçülmektedir. (Altay,2008:219-223)

$$\text{LnRXA: } \frac{(X_{IM} / X_M)}{(X_{IN} / X_N)} \quad (1.2)$$

LnRXA_{im} :M ülkesinin i malı için açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler indeksini ifade etmektedir.

X_{IM} :m ülkesinin i malı ihracatı

X_M :m ülkesinin toplam ihracatı

X_{IN} :n ülkesinin i malı ihracatı

X_N :n ülkesinin toplam ihracatı

RXA Endeksi'nin 0,5'den büyük olması durumunda ülkenin belirtilen mal gurubunda karşılaştırmalı üstünlük sahibi olduğu anlaşılmaktadır. RXA Endeksi $-0,5 < \text{RXA} < 0,5$ aralığında görelî üstünlüğün marjinal sınırdaki olduğu, RXA Endeksi $-0,5$ 'den küçük olması durumunda ise karşılaştırmalı üstünlük sağlamadığı ve

dünyada gerçekleştirilen ihracata nazaran olumsuz sonuç çıktığı anlaşılmaktadır.(Altay,2008:219-223)

3.1.3 Endüstri İçi Ticaret

Son olarak, endüstri içi ticaret verileri değerlendirilecektir. Endüstri içi ticaret aynı ürün grubunun farklı ülkelerde içeriğinin farklılaştırılmasıyla, bu ülkelere ihracatını ve ithalatının sağlanmasıdır. Bunun için Grubel-Lloyd Endeksi kullanılacaktır.(Başkol,2009:3-5)

$$F: I - \frac{(Xi+Mi)-|Xi-Mi|}{(Xi+Mi)} \quad (1.3)$$

F:Endüstri içi ticaret indeksi

Xi:Endüstride bir dönemde gerçekleşen ihracat oranı

Mi: Endüstride bir dönemde gerçekleşen ithalat oranı

Endüstri içi ticaret indeksi 0 ve 1 arasında değer almaktadır. Bu elde edilen değer 1'e yaklaştıkça o endüstride endüstri içi ticaret niteliğinin yüksek olduğunu 0'a yaklaştıkça ise endüstriler arasında ticaret niteliğinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

3.2 Analiz ve Bulgular

3.2.1 RCA (Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler) Endeksi Değerleri

RCA Endeksi değerlendirmesi aşağıdaki tablolarda açıklanmıştır. İlk tablo Türkiye'nin dünya ile yapmış olduğu dış ticarete hangi ürünlerde karşılaştırılmış üstünlüğe sahip olduğu incelenirken, ikinci tablo da Güney Kore'nin dünya ile yapmış olduğu dış ticarete hangi ürünlerde karşılaştırılmış üstünlüğe sahip olduğu incelenecektir.

Tablo 20: Türkiye'nin Dünya İle Yapmış Olduğu Dış Ticarete RCA Endeksi Değerleri

Ürün Adı	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
01-05 Canlı hayvanlar	0,38	0,41	0,52	0,58	0,66	0,68	0,61	0,63	0,65
06-15 Bitkisel ürünler	1,93	2,11	1,93	1,72	1,86	1,76	1,8	1,71	1,56
16-24 Gıda Ürünleri	1,28	1,41	1,37	1,3	1,45	1,49	1,46	1,32	1,26
25-27 Madeni ürünler	2,7	2,38	1,85	1,92	2,23	2,08	2,2	1,9	1,92
28-38 Kimyasal Ürünler	0,28	0,34	0,32	0,33	0,35	0,36	0,35	0,34	0,32
39- 40 Plastik ürünler	1,1	1,16	1,23	1,14	1,26	1,30	1,21	1,16	1,16
41-43 Deriler	1	0,83	1	0,83	0,83	0,83	0,57	0,66	0,66
44-49 Ağaç ve ahşap	0,57	0,66	0,69	0,76	0,81	0,86	0,82	0,82	0,79
50-63 Tekstil	4,31	4,57	4,53	4,2	4,35	4,45	3,97	4,08	4,07
64-67 Ayakkabı	0,42	0,42	0,5	0,42	0,57	0,5	0,44	0,62	0,62
68-71 Cam eşyalar	2,31	1,47	1,11	2,54	1,21	1,51	2,04	2,12	1,95
72-83 Metaller	2,13	2,14	2,2	2,11	2,15	2	1,76	1,75	1,79
84-85 Makineler ve Elektrik	0,56	0,58	0,63	0,59	0,62	0,6	0,55	0,54	0,52
86-89 Ulaşım Araçları	1,44	1,33	1,31	1,09	1,26	1,22	1,18	1,22	1,37
90-97 Muhtelif eşyalar	0,31	0,37	0,42	0,37	0,45	0,47	0,42	0,41	0,4
99 Başka yerde sınıflandırılmamış mal ve işlemler	0,05	0,05	0,06	0,06	0,05	0,05	0,04	0,04	0,05

Kaynak: Veriler WITS ve Trademap sitesinden yararlanılıp yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye'nin dış ticarete hangi mallarda karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu tablo da görüntülenmektedir. 2009-2017 yılları verileri ele alınmıştır.

Uygulamada RCA endeksi kullanılmıştır. Hs Kod sistemine göre oluşturulan tabloya istinaden Türkiye 06-15 HS Kod'lu bitkisel ürünlerde, 16-24 HS Kod'lu gıda ürünlerinde, 25-27 HS Kod'lu madeni ürünlerde, 39- 40 HS Kod'lu plastik ürünlerde, 50-63 HS Kod'lu tekstil ürünlerinde, 68-71 HS Kod'lu cam eşyalar da, 72-83 HS Kod'lu metallerde, 86-89 HS Kod'lu ulaşım araçları mal gurubunda 1 den fazla değer alarak karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

01-05 HS Kod'lu canlı hayvanlar da, 28-38 HS Kod'lu Kimyasal Ürünlerde, 41-43 HS Kod'lu derilerde, 64-67 HS Kod'lu ayakkabı ürünlerinde, 84-85 HS Kod'lu makineler ve elektrikte, 90-97 HS Kod'lu muhtelif eşyalarda, 99 HS Kod'lu başka yerde sınıflandırılmamış mal ve işlemlerde ise 1 den az değer alarak karşılaştırmalı üstünle sahip olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 20. incelendiğinde Türkiye'nin en fazla karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu mal grubu incelenen 9 yıl RCA Endeksi ortalaması 4,37 olan 50-63 Hs Kod'lu tekstildir. Bir diğer en fazla karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olan mal grubu ise incelenen 9 yıl da RCA Endeksi ortalaması 2,13 olan 25-27 Hs Kod'lu madeni ürünlerdir.

Türkiye'nin en fazla karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu mal grubu 50-63 Hs Kod'lu Tekstil 2009 yılında 4,31, 2013 yılındaki değeri 4,5 iken 2017 yılındaki değeri 4,25 dir. Bir diğer karşılaştırmalı üstünlük sahibi olunan mal grubu 25-27 Hs Kod'lu Madeni ürünler 2009 yılındaki değeri 2,7 iken 2017 yılındaki değeri 1,92 ile %28 gerilemiştir.

44-49 HS Kod'lu Ağaç ve ahşap ürünleri ve 01-05 HS Kod'lu canlı hayvanlar kaynağı Türkiye'de bol olmasıyla birlikte Türkiye'nin ihracatını geliştirebileceği ürün gruplarıdır. Bu kaynakları iyi değerlendirebilmek için stratejiler geliştirilmelidir.

84-85 HS Kod'lu makineler ve elektrik, 28-38 HS Kod'lu Kimyasal Ürünlerde mal gruplarında Türkiye teknolojik performansını arttırmalı ve AR-GE yatırımlarına daha fazla önem vermelidir. (Adaçay, Funda Rana,2007: 200) (Çelik, 2011: 9)

Tablo 21: Güney Kore'nin Dünya İle Yapmış Olduğu Dış Ticarete RCA Endeksi Değerleri

Ürün Adı	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
01-05 Canlı hayvanlar	0,16	0,17	0,17	0,17	0,16	0,15	0,11	0,15	0,1
06-15 Bitkisel ürünler	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03
16-24 Gıda Ürünleri	0,18	0,2	0,2	0,23	0,22	0,22	0,25	0,26	0,29
25-27 Madeni ürünler	0,01	0,07	0,07	0,07	0,07	0,08	0,1	0,09	0,07
28-38 Kimyasal Ürünler	0,57	0,61	0,7	0,73	0,76	0,75	0,68	0,74	0,76
39- 40 Plastik ürünler	1,57	1,54	1,53	1,61	1,84	1,68	1,65	1,72	1,54
41-43 Deriler	0,4	0,16	0,16	0,33	0,5	0,33	0,28	0,33	0,16
44-49 Ağaç ve ahşap	0,26	0,29	0,26	0,28	0,31	0,27	0,26	0,26	0,25
50-63 Tekstil	0,7	0,69	0,68	0,68	0,68	0,61	0,61	0,64	0,57
64-67 Ayakkabı	0,14	0,14	0,16	0,14	0,14	0,12	0,11	0,12	0,12
68-71 Cam eşyalar	0,4	0,31	0,31	0,3	0,17	0,21	0,22	0,24	0,24
72-83 Metaller	1,26	1,21	1,29	1,33	1,28	1,31	1,27	1,37	1,28
84-85 Makineler ve Elektrik	1,36	1,36	1,39	1,39	1,47	1,41	1,48	1,46	1,53
86-89 Ulaşım Araçları	2,29	2,2	2,27	2,04	2,02	1,94	1,88	1,62	1,48
90-97 Muhtelif eşyalar	0,79	0,91	0,81	0,82	0,85	0,81	0,71	0,67	0,66
99 Başka yerde sınıflandırılmamış mal ve işlemler	0,5	0,44	0,66	0,73	0,46	0,41	0,33	0,4	0,42

Kaynak: Veriler WITS ve Trademap sitesinden yararlanılıp yazar tarafından oluşturulmuştur.

Güney Kore'nin dış ticarete hangi mallarda açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu mallar tabloda görüntülenmektedir. Uygulamada RCA endeksi kullanılmış,2009-2017 verileri ele alınmıştır. Hs Kod sistemine göre oluşturulan tabloya istinaden Güney Kore72-83 HS Kod'lu metallerde, 84-85 HS Kod'lu makineler ve elektrik ürünlerinde, 86-89 HS Kod'lu ulaşım Araçları ve 39-40 HS Kod'lu plastik ürünlerinde 1'den fazla değer alarak karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

01-05 HS Kod'lu canlı hayvanlarda, 06-15 HS Kod'lu bitkisel ürünlerde, 16-24 HS Kod'lu gıda ürünlerinde 25-27 HS Kod'lu madeni ürünlerde, 28-38 HS Kod'lu kimyasal ürünlerde, 41-43 HS Kod'lu derilerde, 44-49 HS Kod'lu ağaç ve ahşap ürünlerinde, 68-71 HS Kod'lu cam eşyalarda, 90-97 HS Kod'lu muhtelif eşyalar, 99 HS Kod'lu Başka yerde sınıflandırılmamış mal ve işlemlerde ise 1 den az değer alarak karşılaştırmalı üstünle sahip olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Güney Kore'nin en fazla karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu mallar olan 84-85 Makineler ve Elektrik ürünlerinde RCA endeksi 2009 yılında 1,36 iken,2017 yılında 1,53 ile %12 artış sağlamıştır. Bu değerler Güney Kore'nin teknoloji-yoğun ülke olduğunun göstergesidir. 86-89 HS Kod'lu ulaşım araçlarında 2009 yılında RCA endeksi 2,29 iken 2017 yılında bu rakam 1,48 olarak belirlenmiştir. Bu değerler ile 2009 dan 2017 yılına kadar %35 değerinde azalış görüntülenmektedir. Ulaşım araçlarında endeksin 1'den fazla çıkmasının en önemli sebebinin Hyundai'nin yatırımları ile ilgisi olduğu öngörülmektedir.

3.2.2 RXA (Görelî İhracat Üstünlüğü) Endeksi Değerleri

Bu bölümde Türkiye ve Güney Kore arasındaki dış ticarete ülkelerin hangi ürün ve ürün gruplarında açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu incelenecektir.

Tablo 22: Türkiye'nin Güney Kore İle Yapmış Olduğu Dış Ticarete RXA Endeksi
Değerleri

Ürün Adı	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
01-05 Canlı hayvanlar	0,84	0,84	1,09	1,2	1,38	1,46	1,7	1,38	1,38
06-15 Bitkisel ürünler	4,02	4,04	4,02	3,91	3,98	3,97	4,02	4	6,23
16-24 Gıda Ürünleri	1,92	1,92	1,89	1,71	1,85	1,9	1,79	1,6	1,45
25-27 Madeni ürünler	3,29	3,43	3,25	3,21	3,36	3,21	3,09	3,04	3,21
28-38 Kimyasal Ürünler	-0,71	-0,59	-0,77	-0,77	-0,75	-0,75	-0,65	-0,79	-0,86
39- 40 Plastik ürünler	-0,37	-0,28	-0,22	-0,35	-0,21	-0,23	-0,21	-0,27	-0,32
41-43 Deriler	0,91	1,6	1,79	0,91	0,47	0,91	0,69	0,69	1,38
44-49 Ağaç ve ahşap	0,76	0,82	0,97	0,97	0,94	1,15	1,15	1,15	1,15
50-63 Tekstil	1,81	1,89	1,89	1,79	1,85	1,91	1,9	1,9	2
64-67 Ayakkabı	1,09	1,09	1,09	1,09	1,38	1,38	1,38	1,6	1,6
68-71 Cam eşyalar	1,75	1,53	1,25	2,13	1,91	1,96	2,2	2,17	2,07
72-83 Metaller	0,51	0,56	0,53	0,45	0,51	0,41	0,32	0,24	0,32
84-85 Makineler ve Elektrik	-0,89	-0,84	-0,77	-0,84	-0,89	-0,89	-0,99	-1,02	-1,13
86-89 Ulaşım Araçları	-0,46	-0,51	-0,56	-0,63	-0,47	-0,46	-0,46	-0,28	-0,08
90-97 Muhtelif eşyalar	-0,94	-0,91	-0,65	-0,79	-0,61	-0,54	-0,54	-0,49	-0,51
99 Başka yerde sınıflandırılmamış mal ve işlemler	-2,2	-2,12	-2,3	-2,4	-1,96	-1,96	-1,96	-2,2	-2,12

Kaynak: Veriler WITS ve Trademap sitesinden yararlanılıp yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye'nin Güney Kore ile yapmış olduğu dış ticarete hangi mallarda görelî üstünlüğe sahip olduğu Tablo 22'de görüntülenmektedir. 2009-2017 yılları verileri ele alınmıştır. Uygulamada RXA endeksi kullanılmıştır. HS Kod sistemine göre oluşturulan tabloya istinaden Türkiye 01-05 HS Kod'lu canlı hayvanlar, 06-15 HS Kod'lu bitkisel ürünlerde, 16-24 HS Kod'lu gıda ürünlerinde, 25-27 HS Kod'lu madeni ürünlerde, 41-43 06-15 HS Kod'lu derilerde 44-49 06-15 HS Kod'lu ağaç ve ahşap 50-63 HS Kod'lu tekstil ürünlerinde, 64-67 06-15 HS Kod'lu ayakkabı 68-71 HS Kod'lu cam eşyalar mal grubunda 0,5'den fazla değer alarak görelî ihracat üstünlüğüne sahiptir.

Türkiye RXA ile hesaplanan endekse istinaden tabloda 28-38 HS Kod'lu kimyasal ürünlerde, 84-85 HS Kod'lu makineler ve elektrik, 90-97 HS Kod'lu muhtelif eşyalar, 99 HS Kod'lu başka yerde sınıflandırılmamış mal ve işlemler mal gruplarında -0,5 den düşük değer alarak açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Türkiye,39- 40 HS Kod'lu plastik ürünlerde, 72-83 HS Kod'lu metallerde, 86-89 ulaşım araçlarında 9 yılın ortalaması alındığında $-0,5 < RXA < 0,5$ aralığında değer aldığından dolayı görelî üstünlüğü marjinal sınırdadır.

Tablo 22. verileri göz önüne alındığında Türkiye'nin görelî üstünlüğe sahip olduğu ürün gruplarında 06-15 bitkisel ürünlerde son 9 yılın ortalaması alındığında RXA endeksi 4,24 ve 25-27 madeni ürünler de son 9 yılın ortalaması alındığında RXA endeksi 3,23'tür.

Türkiye'nin görelî üstünlüğe sahip olmadığı mal grupları ise 90-97 HS Kod'lu muhtelif eşyalarda son 9 yılın ortalaması alındığında -0,66, 84-85 HS Kod'lu makineler ve elektrik ürünlerinde son 9 yılın ortalaması alındığında -0,91 dir.

Türkiye'nin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu ürün gruplarının hammadde yoğun ve emek yoğun üretimin bileşenleri olduğu ortaya çıkmaktadır. Güney Kore ise emek faktöründen ziyade günümüzün en önemli dinamiğinden biri olan teknolojiyi baz alarak ürün gruplarında teknoloji yoğun üretim sergilemektedir.

3.2.3 Endüstri İçi Ticaret Değerleri

Aşağıdaki tablolarda STA sonrasında Türkiye ve Güney Kore'nin en çok ticaretini sağladıkları 4 ürün grubu incelenmiştir. Bunlar; 72-83 metaller, 86-89 ulaşım araçları, 28-38 kimyasal ürünlerdir.

Tablo 23:Metaller Endüstrisi için Hesaplanan Endüstri-içi Ticaret Değerleri

72-83 Metaller								
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0,18	0,07	0,13	0,07	0,09	0,1	0,39	0,32	0,36

Kaynak: Veriler WITS ve Trademap sitesinden yararlanılıp yazar tarafından oluşturulmuştur.

72-83 metallerde EİT 2009 senesinde 0,18 iken 2017 senesinde 0,36 dır.2012 kriz döneminde değerler düşük çıksa da 2013 STA sonrasında endüstri içi ticaret değerinin 1'e yaklaşmakta olduğu görülmektedir.2009 verisi göz önüne alındığında EİT de%100 lük bir artış görülmektedir. Bu ise endüstri içi ticaretin giderek artış sergilendiğinin göstergesidir.

Tablo 24:Ulaşım Araçları Endüstrisi İçin Hesaplanan Endüstri-içi Ticaret Değerleri

86-89 Ulaşım Araçları								
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0,07	0,21	0,05	0,02	0,03	0,04	0,09	0,07	0,07

Kaynak:Veriler WITS ve Trademap sitesinden yararlanılıp yazar tarafından oluşturulmuştur.

86-89 Ulaşım Araçları ürün grubunda EİT 2009 senesinde 0,07 alırken 2017 senesinde de aynı sonucu almıştır.2012 Krizi ile birlikte bir düşüş yaşansa da 2013

STA sonrasında tekrardan EİT oranlarının stabil şekilde artış sağladığı görüntülenmektedir.

Tablo 25: Makineler ve Elektrik Endüstrisi İçin Hesaplanan Endüstri-içi Ticaret Değerleri

84-85 Makineler ve Elektrik								
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0,05	0,05	0,06	0,04	0,04	0,19	0,08	0,33	0,11

Kaynak: Veriler WITS ve Trademap sitesinden yararlanılıp yazar tarafından oluşturulmuştur.

84-85 makineler ve elektrik ürün grubu incelendiğinde 2009 yılında elde edilen EİT değeri 0,05 iken 2017 senesinde bu rakam 0,11 olarak belirlenmiştir. 9 sene içerisinde %120 artış sağlanarak endüstri içi ticaret değerleri yüksek seviyelere ulaşmıştır. Özellikle 2013 STA sonrasında 2016 yılında değer 0,33 olarak maksimum seviyesine ulaşmıştır.

Tablo 26: Kimyasal Ürünler Endüstrisi İçin Hesaplanan Endüstri-içi Ticaret Değerleri

28-38 Kimyasal Ürünler								
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0,17	0,3	0,27	0,47	0,23	0,32	0,51	0,43	0,37

Kaynak: Veriler WITS ve Trademap sitesinden yararlanılıp yazar tarafından oluşturulmuştur.

84-85 makineler ve elektrik ürün grubu incelendiğinde 2009 yılında elde edilen EİT değeri 0,17 iken 2017 senesinde bu değer 0,37 olmuştur. %117 artış

sağlanmıştır. STA sonrasında EİT en yüksek değerin alarak 2015 senesinde 0,51 olmuştur.

SONUÇ

Çalışmanın birinci bölümünde ‘‘dış ticaret’’ ve ‘‘serbest ticaret’’ kavramları açıklanmaya çalışılıp, ülkelerin birbiriyle dış ticaret yapma nedenleri, dış ticaretin tarihsel evrimi ve ortaya çıkan teoriler aktarılmıştır. Aynı zamanda ülkelerin, dış ticaretin önündeki engelleri kaldırma amaçlı sağladıkları serbest ticaret anlaşmalarının teorik temelleri, içeriği ve nedenleri üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda Türkiye’nin en çok ticaret hacmine sahip STA yaptığı ülkeler EFTA, İsrail, Mısır, Fas ve bir Asya ülkesi olan Malezya’nın STA öncesi ve sonrası verileri analiz edilerek STA’ların Türkiye için etkileri anlaşılmaya çalışılmıştır. Türkiye’nin STA’ları sonucunda sağladığı avantajlar ve dezavantajlar tartışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise kapsam açısından farklılaşan Türkiye ve Güney Kore STA’sının temelleri, içeriği, STA öncesi ve sonrası verileri ve STA’ların Türkiye ve Güney Kore için etkileri analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise RCA, RXA ve Endüstri İçi Ticaret Verileri ile STA öncesi ve sonrası Güney Kore ve Türkiye STA’sının dış ticarete etkileri açıklanmaya çalışılmıştır.

Ülkeler, piyasadaki talep artışını karşılamak, artan maliyetlerin önüne geçebilmek, iç rekabeti arttırıp piyasanın canlanmasını sağlamak amacıyla dış ticarete yönelmişlerdir. İlerleyen zaman içerisinde ülkelerin birebir yaptıkları ticaret yeterli gelmemiş ve ekonomik entegrasyonlar yoluna gitmişlerdir. Ekonomik entegrasyonların ilk temelleri Batı Avrupa topraklarında gerçekleştirilirken yakın pazar olması sebebiyle ve gelişmelerin gerisinde kalmamak için Türkiye bu topluluklara dâhil olmuştur.

Türkiye’nin AB ile sağladığı Gümrük Birliği temelinde 1/95 sayılı OKK gereğince 16. Maddeye istinaden Türkiye’nin AB’nin müşterek ticaret politikasına uyum entegrasyonu maddesi, AB’nin müzakere bulundduğu ülkelerle STA imzalamasına sebebiyet vermektedir. Türkiye AB ile müzakere sürecinde bulunan ülkelerle STA müzakere sürecine başlayabilmektedir. Bu durumda AB ile STA anlaşması sağlayan ülkeler Türkiye’ye de AB üzerinden ihracat sağlayabildiklerinden tekrar Türkiye ile anlaşma sağlamamaktadırlar. Bu noktada AB’nin karar sağlayıp Türkiye’nin çıkarlarını gözetecek politika sergilemesi

gerekmektedir. Fakat kendi çıkarlarına ters düştüğünden bu ihtimal zor gözükmemektedir. Bu durum Türkiye için büyük dezavantaj sağlamaktadır.

Türkiye yakın bir zamana kadar ulaşım maliyetlerini düşürebilmek amacıyla yakın ülkelerle ekonomik entegrasyonu tercih etmekteydi. Fakat gelişen ve küreselleşen dünya ile birlikte daha uzak noktalara da ticaret sağlanır hale gelmiştir. Bunlardan en büyük örneği ise Türkiye'nin uzak doğu ülkesi olan Güney Kore ile 2013 yılında serbest ticaret anlaşması imzalamasıdır. Türkiye'nin AB'ye otomotiv sektöründe ihracat sağlamasındaki en önemli etken Türkiye'de DYY'si bulunan Güney Kore markası Hyundai'dir. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklerde de görüldüğü üzere Türkiye 86-89 Ulaşım Araçları mal grubunda da üstünlüğe sahip olması buna dayanmaktadır. Güney Kore ile STA bu noktada çok büyük avantaj elde edilmesini sağlamaktadır.

Türkiye Güney Kore STA örneği baz alındığında Türkiye'nin Güney Kore'den ihracatı 2009 senesinde 234,609 ABD doları iken 2018 senesinde 929,228 ABD doları olmuştur. Bu ise 9 sene içerisinde 4 katından fazla ihracat sağlandığı anlamına gelmektedir.

Türkiye'nin Güney Kore'den yapmış olduğu ithalat 2009 senesinde 3,118,214 ABD dolarıdır. 2018 senesinde ise 6,342,932 ABD doları ile ithalatın 2 katına çıkmış olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin STA imzaladığı ülkeler arasında en fazla ithalat sağladığı ülke Güney Kore olmuştur. Bu tür ekonomik entegrasyonlarda ihracatın önemi kadar ithalatında önemi büyüktür. STA'larla birlikte gümrük vergileri, kota kısıtlamalarının önündeki engeller kaldırılarak ticaretin dinamiği artırılması ve ülke ekonomilerinin gelişmesi sağlanmaktadır.

İlerleyen dönemde iki ülke arasındaki tarife engelleri taahhüt edildiği gibi %0 hale getirildiğinde, tam sağlanacak liberizasyonla birlikte sağlanan fayda ve kârın çok önemli artış sağlayabileceği öngörülmektedir.

Türkiye'nin karşılaştırılmış üstünlükleri göz önüne alındığında kaynakların fazlaca olduğu ve emek yoğun üretime dayanan mal ve mal gruplarında üstün olduğu

sonucuna ulaşılmaktadır. Kuşkusuz Türkiye'nin avantajlı konuma geebilemesi için hammadde-yoğun, emek-yoğun üretimden çok, AR-GE' ye öncelik vererek teknoloji-yoğun üretim sağlayacak bir politika izlemesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ADAÇAY, F. R. : 2007 “Bilgi Ekonomisine İlişkin Temel Göstergeler Açısından Avrupa Birliği ve Türkiye’nin Karşılaştırılması”, Dumlupınar Üniversitesi **Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 19, s.185-204.
- AKTAŞ, N. VE ADIGÜZEL M. : 2017 Türkiye’nin Dış Ticaret Sistemi Ve Sorunları”, Dış Ticaret Enstitüsü **Working Paper Series Tartışma Metinleri** T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi, s.4
- AKYILDIZ, H. : 1997 Reel boyutlarıyla Türkiye ekonomisinde kriz süreçlerinin ortaya çıkış mekanizmaları. Süleyman Demirel Üniversitesi **İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2(2), s.9-27.
- ALKİN, E. VE ALPAY, Y. : 2014 “Her şey ekonomi değil” (5. Baskı). İstanbul: GOA basım yayın. s.158-159
- ALKİN, K. VE GÜRLESEL, F. : 2010 Avrupa Birliği ’nin serbest ticaret anlaşmalarına Türkiye ’nin de dahil edilmesi. İstanbul: **İstanbul Ticaret Odası Yayınları**.
- ALTAY, H. : 2008 Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi Kapsamında Türk Endüstrilerinin Avrupa Birliği (15) Pazarındaki Rekabet Gücü Düzeylerinin İncelenmesi:1995-2007.s.219-233
- AA(ANADOLU AJANSI) HABER, : 2019 “Güney Koreli şirketten 1 milyar dolarlık Türkiye yatırımı”(Çevrimiçi)
<https://www.sabah.com.tr/gundem/2019/08/02/guney-koreli-sirketten-1-milyar-dolarlik-turkiye-yatirimi>, 2.8.2019

- ASLAN, C. VE TANER, A.: 2016 Kalkınma Hamlelerinin Batı Dışı Örnekleri: Türkiye ve Güney Kore'nin Karşılaştırılması, **Adam Akademi Yayınları**, Cilt 6, Sayı 1, s.27-59.
- BALCI, M. VE GÖCEN C. E.:2017 " Uluslararası Ticaret Ve Üretimin Tarihsel Gelişimi Ve Bu Bağlamda Türkiye'nin Politik Ekonomi Analizi. S.10,11
- BAŞKOL, M. O.: 2009 "Türkiye'nin Endüstri-İçi Ticaretinin Analizi" Uludağ Üniversitesi **İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** Cilt XXVIII,s.3-5
- BAYRAKTUTAN, Y. : 2003 "Bilgi Ve Uluslararası Ticaret Teorileri" C.Ü. **İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 4, Sayı 2, Kocaeli Üniversitesi
- CHANG H. J. :2015 **Sanayileşmenin Gizli Tarihi**, Çev. Emin Akçaoğlu, Ankara: Elif Yay.
- ÇELİK, N. : 2011 "Türkiye'nin Endüstriyel Performans Göstergeleri ve İnovasyon Faaliyetleri", **Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi**, s.1, 9
- DEİK : 2017 " Türkiye ve Güney Kore Kan Kardeşliğini Daha Güçlü Bir Ekonomik Ortaklığa Dönüştürmek İçin Öneriler"
- DEİK : 2014 " Malezya Ülke Raporu" S.31
- DEVİREN, N. :2004 " Yeni Dış Ticaret Teorileri" Sayı:81,Vatansever Muğla Üniversitesi, İ.İ.B.F - **İktisat Bölümü Mevzuat Dergisi**
- DURA, C. :2000 " Yeni Dış Ticaret Teorileri: Genel Bir Bakış" E. Ü. **İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** Sayı: 16,Yıl.s.6-7

- EFTA :2019 Trade between EFTA and Turkey
<http://trade.efta.int/#/country-graph/EFTA/TR/2018/HS2> (Çevrimiçi)
- EKİNCİ, E. B. :2016 Military Memorandum: A Political Downturn, Daily Sabah, 19 Ağustos 2016
- ERCİŞ A. VE ÜNALAN M.: 2016 ‘‘ Innovation: A Comparative Case Study Of Turkey And South Korea’’s.5
- ERDİL, S.: 1992 Pazarlamada uluslararasılaşma süreci ve Türk işletmelerinde uluslararasılaşma eğilimi. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- EREN, M.: 2013 ‘‘Türkiye’nin Serbest Ticaret Anlaşmalarının Dış Ticaretine Etkileri ve Sorunlar’’, **Maliye Finans Yazıları**, 27(98), s.32
- ERKOÇ Ç.Ş. VE YETER İ. F. 2019 ‘‘Türkiye-Güney Kore STA ve Etkileri’’s.9-12
- GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI(GİB) : 2018 ‘‘GATT Bilgilendirme Rehberi’’ Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığı, GATT (90) Müdürlüğü, Yayın No: 95
- GENÇOSMANOĞLU, Ö. T. :2010 ‘‘Bölgesel Ticaret Anlaşmalarının Türkiye’nin Dış Ticaret Politikaları Açısından Önemi ve Etkileri’’ (YL Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.s.15

- GÜLTEKİN, S. :2011 “Küreselleşme Çağında Dış Ticarete Rekabet İçin Kümelenme Stratejisi: Türkiye’nin Tarım Kümelenmesi Gerekliliği” **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**.s.32
- GÜLTEKİN, S.:2007 “Küresel Rekabet Ortamında Türkiye’nin Dış Ticarete Verimlilik ve Rekabet Gücü” Markatek 2007, Marka Kalite ve Teknoloji Yönetimi Sempozyumu (**Bildiriler Kitabı**), 18-19 Mayıs 2007. Gaziantep.s.273
- HUR, J. VE PARK, C.: 2011 Do Free Trade Agreements Increase Economic Growth of the Member Countries? Journal of World Development, 40(7), 1283-1294.
- HYUNDAI : 2019 Hyundai Hakkında
”<https://www.hyundai.com/tr/tr/hakkimizda/local-company/kibar-holding-hakkinda> (Çevrimiçi)
- İNCEKARA, A. VE USTAOGU, M.:2012 “European Union's Multilateralism on Trade Policies, Custom Unions and Free Trade Agreements;Comparative SWOT Analyses of Turkey AND South Korea’s Automotive Industries.Procedia - Social and Behavioral Sciences 58.s.466
- İSTANBUL GÜMRÜK MÜŞAVİRLERİ DERNEĞİ(İGMD):2019 “ Türkiye-Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşmasının Getirdikleri ” <http://www.igmd.org.tr/kose-yazi/Turkiye-Guney-Kore-Serbest-Ticaret-Anlasmasin-Getirdikleri> (Çevrimiçi)
- KARACA, N.: 2003 Gatt’tan Dünya Ticaret Örgütü’ne. **Maliye Dergisi** 143(1), 84-99.

- KARAHASAN, F.:2018 ‘‘ Kore mucizesi Türkiye’ye geliyor işbirlikleri umut veriyor’’<https://www.cnnturk.com/yazarlar/guncel/fatos-karahasan/kore-mucizesi-turkiyeye-geliyor-isbirlikleri-umut-veriyor> (Çevrimiçi)
- KARLUK, R.:2007 **Uluslararası Kuruluşlar** (6. Basım). İstanbul: Beta Yayınevi. s.590
- KIVILCIM, F.: 2013 ‘‘Küreselleşme Kavramı Ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi’’ **Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi**.ss:221
- KIZILBAĞ, Y.:2018 ‘‘Güney Kore’li yatırımcılar: Türkiye’ye borcumuzu ödemeye geldik’’ Star Gazetesi, 21.10.2018
- KİBRİTÇİOĞLU,A.: 1998 **Porter’ın Rekabetçi Avantajlar Yaklaşımı ve İktisat Kuramı**,Ankara Üniversitesi,Siyasal Bilgiler Fakültesi,İktisat Bölümü.s.3-5
- KOCACIK, F.:2003 Bilgi Toplumu ve Türkiye, Cumhuriyet Üniversitesi **Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:27, No:1, s.1-10
- KOÇTÜRK, O. M. VE KOCAEFE, A.: 2014 Serbest ticaret anlaşmalarının Türk dış ticareti üzerine etkileri. **Tarım Ekonomisi Dergisi**, 20(2), 65-77.
- KÖK R. VE ŞİMŞEK N.:2016 Endüstri-içi dış ticaret, patentler ve uluslararası teknolojik yayılma s.1-2
- LEE,H. C.: 2007 ‘‘Türkiye-Kore İlişkileri’’ **Türk Tarih Kurumu**,7.dizi sayı 224.s.15-24

- OKAN, O.: 1998 **“Güney Kore'nin Kalkınma Modeli ve Türkiye”** .
Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara
Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim
Dalı.
- OKTAY, N.: 2005 **Dış Ticarete Giriş**,1 Baskı Anadolu Üniversitesi, Yayın
No:1624,Açıköğretim Fakültesi Yayın no.848,s.45
- ÖVGÜ P., BORAN Ş. **“Küreselleşme Sürecinde Yükselen Aktör: Serbest
VE SEVİLMİŞ G.: 2015 Ticaret Anlaşmaları Ve Türkiye”** AR-GE Bülteni, İzmir
Ticaret Odası
- ÖZTÜRK, B.: 2016 Uluslararası Ekonomik Entegrasyonlar ve Kuruluşlar (1.
Basım). Bursa: Ekin Yayınevi. s.65
- PARASIZ, İ.: 2003 **İktisada Giriş**.Ezgi Kitabevi,Yedinci Baskı.s.499-500
- PASS, C.VE BRYAN L.: 1994 Business and Microeconomics, Routledge Publications,
London, 1994.
- SEYİDOĞLU, H.: 2007 **Uluslararası İktisat**.15. Baskı İstanbul: Güzem Can
Yayınları. s.3,18-21,203-211
- SOYDAL, H.: 2006 Türkiye’de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının
Verimlilik Analizi: Otomotiv Sektörü Üzerine Bir
Uygulama. s.578
- SÖNMEZ, M.: 2018 **“Türkiye’nin Dış Yatırımları ve Sanayi “TMMOB
Makine Mühendisleri Odası, Sanayinin Sorunları ve
Analizi (xxxvi)”**Sayı:236.s.5

- ŞANLI, F. B.: 2004 Küreselleşme ve ekonomik entegrasyonlar. **Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi** 2(3) 160-166.
- T.C. DIŞİŞLERİ Serbest ticaret anlaşmalarının yeri ve Türkiye'nin dış ticaretinin geliştirilmesindeki önemi
BAKANLIĞI: 2004 <http://www.mfa.gov.tr/>, 30.04.2019
- T.C. TİCARET Yürürlükte Bulunan STA'lar
BAKANLIĞI:2014 <https://www.ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/serbest-ticaret-anlasmalari/yururlukte-bulunan-stalar>(Çevrimiçi)
- T.C. TİCARET “Güney Kore'nin Ekonomisi”
BAKANLIĞI :2019 http://www.mfa.gov.tr/guney-kore_ekonomisi.tr.mfa
(Çevrimiçi)
- T.C. TİCARET “Doğrudan Yabancı Yatırımlar”,
BAKANLIĞI :2019 <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/dogu-asya/guney-kore-cumhuriyeti/ulke-profil/dogrudan-yabanci-yatirimlar> ,(Çevrimiçi)
- T.C. TİCARET “ Serbest Ticaret Anlaşması”
BAKANLIĞI: 2019 <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/dogu-asya/guney-kore-cumhuriyeti/ikili-anlasmalar/serbest-ticaret-anlasmasi>, (Çevrimiçi)
- TETSİAD: GÜNEY “ <https://www.tetsiad.org/files/raporlar/guneykore.pdf>”,
KORE ÜLKE (Çevrimiçi)
RAPORU:2019
- TOMANBAY, M.: **Dış Ticaret Rejimi ve İhracatın Finansmanı**, Hatibolu
2001 Yayınevi; Ankara, ss:15

TÜRKİYE ODALAR Türkiye'nin Dış Ticaretinde Serbest Ticaret Anlaşmaları
VE BORSALAR Hakkında Bilgi Ve Değerlendirme Notu
BİRLİĞİ.(TOBB) :2011 <https://www.tobb.org.tr>, 30.04.2019

UTKULU, U.:2008 ''Türkiye'de Dış Ticaretin Gelişimi Ve Yapısal
Değişim'' İkinci Baskı, Gazi Kitabevi,s.2-5

ÜNSAL, E.:2005 ''Uluslararası İktisadi Teori, Politika ve Açık Ekonomi
Makro İktisadı'', İmaj, Yayınevi, Ankara, Eylül 2005,
s.412.

YILMAZ, M. VE ''Dış Ticarete Giriş'' Gazi Kitabevi, 2. Baskı, s.41-42
ÖZKEN, A.: 2013

YÜKSEL, E. VE **Uluslararası Ticaret Teorileri ve Paul Krugman'ın**
SARIDOĞAN, A.:2011 **Katkıları**,Marmara Üniversitesi. Cilt.9.s.201